YARGITAY DERGİSİ
JOURNAL OF THE COURT OF CASSATION
YD, CİLT/VOLUME: 48, SAYI/ISSUE: 2, NİSAN/APRİL 2022
SS./PP. 629-694

YARGITAY CEZA DAİRELERİ UYGULAMALARINDA GEREKÇELİ KARAR HAKKI -BUGÜN VE YARIN ARASINDA BİR ANALİZ-

THE RIGHT TO REASONED JUDGMENT IN RESPECT OF THE PRACTICE OF THE CRIMINAL CHAMBERS OF THE COURT OF CASSATION OF TURKEY -AN ANALYSIS BETWEEN THE PRESENT AND THE FUTURE-

Aslıhan ULUSOY*

"Şekil, keyfîliğin yeminli düşmanı, özgürlüğün ikiz kardeşidir."
Jhering

ÖZ

İnsanoğlunun yaradılışının temelini teşkil eden *"bilme"* arzusu, *"Neden?"* sorusunun doğmasına yol açmıştır. Sosyal ilişkilerin de temelinde yatan bilme hakkı nedeniyle gerekçe, sosyolojik anlamda olduğu gibi hukukî anlamda da önem arz eder. Nitekim, bu önemi nedeniyle gerekçe, zaman içinde evrilerek gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde temel bir insan hakkı statüsüne kavuşmuş ve hem ulusal hukuk hem de uluslararası hukuk tarafından *gerekçeli karar hakkı* olarak güvence altına alınmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Makalenin Geliş Tarihi : 07/05/2022
Makalenin Kabul Tarihi : 25/05/2022

* Yargıtay 1. Ceza Dairesi Tetkik Hâkimi,
Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Adayı,
Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi Hazırlama Komisyonu Üyesi.
e-mail: ulusoyaslihann@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-1238-0288

içtihatlarıyla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6 ncı maddesinde yer alan *adil yargılanma hakkının* en önemli unsuru olarak kabul edilen *gerekçeli karar hakkı,* Anayasa Mahkemesi tarafından geliştirilen uygulama ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 36 ncı maddesinde yer alan bir temel hak olan *hak arama hürriyetinin* bir unsuru olarak kabul edilmiştir. Yargıtay tarafından, *gerekçeli karar hakkının* gerekliliklerini karşılamaktan uzak mevcut karar yazım tekniğinin terk edilmesine karar verilerek oluşturulan *Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi* kapsamında belirlenen esaslar çerçevesinde, *gerekçeli karar hakkı* dolayısıyla *adil yargılanma hakkı* açısından gelinecek noktanın, Yargıtayın mevcut uygulaması kıyaslanarak tespiti amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gerekçe, gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkı, hak arama hürriyeti, Yargıtay kararlarında gerekçe.

ABSTRACT

The wish to know which is a part of the characteristic feature of any human-being paved the way for the question of "Why?". Eagerness to know leads to *reason* which is crucially important both socially and judicially. Hence, it is possible to state that the desire to know consequently *reason* has evolved into human right at the level of both national and international over time and it has also been safeguarded as *the right to a reasoned judgment* by both national and international law. *The right to a reasoned judgment* is recognised by the European Court of Human Rights' case laws as the most significant component of *the right to a fair trial* arising from Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (The European Convention on Human Rights). In addition to this, Constitutional Court of Turkey also developed case laws put an emphasis on that *the right to a reasoned judgment* is one of the cornerstones of *the right to legal remedy* enshrined by Article 36 of the Constitution of Republic of Turkey. As for the Court of Cassation of Turkey, the Court has just decided to abandon its current practice of writing style its judgments which is fairly far away to serve *the right to a reasoned judgment.* For

this reason, the Court of Cassation constituted a Commission which undertook the duty to prepare a guide convenient to meet the requirements of *the right to a reasoned judgment* in national and international law. The aim of this paper is to analyse the Guide prepared by the Commission in respect of its sufficiency to meet the expectations of *the right to a reasoned judgment* on the lines of *the right to a fair trial* by comparing to the current practice of the Court of Cassation.

Keywords: Reason, the right to a reasoned judgment, the right to a fair trial, the right to legal remedy, reasoned judgments of the Court of Cassation.

GİRİŞ

Mahkeme kararlarında gerekçe, uyuşmazlığa konu hukukî meselenin tespitinde ve yargılama neticesinde şekillenen kanaate etki eden unsurların şeffaf bir şekilde değerlendirilmesiyle uygulamada keyfîliğin önlenmesinin yanı sıra taraflara ve kamuoyuna vicdanî tatmin sağlanarak yargıya güvenin artırılmasına hizmet eder. Mahkeme kararlarının, *gerekçe* ve *hüküm* olarak iki ana unsur altında ele alınması durumunda gerekçe, hüküm fıkrasına etki eden hukukî ve maddî etkenlerin somutlaştırıldığı bölümdür. Bu itibarla gerekçe, mahkeme kararının gerek ilgilisi gerekse kamuoyu tarafından denetlenmesine olanak sağlar. Öyle ki *"hükmü verenin kendisini denetleyebilmesi* [de] *bu sayede olur."*[1] Bir başka deyişle, gerekçe sayesinde mahkeme, verdiği hükmün doğruluğunu, yani kendisini, denetleme imkânı elde eder. Kanun yolu mercilerinin de bir hükmün hukuka uygunluğunu denetleme olanağı, gerekçenin açık ve ayrıntılı olmasına bağlıdır. Bir yargı kararında varılan sonuca hangi yolla, neden ve nasıl ulaşıldığı ancak gerekçeden anlaşılabilir.[2] Açık, anlaşılır ve tatmin edici bir gerekçe, yargılamanın süjeleri

1 Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 9. Baskı, 2021, s.788.

2 Karakoç, Yusuf: "Yargı Kararlarının Dili ve Gerekçesi", Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi, s.277. 15.04.2022 tarihinde https://hfsa-sempozyum.com/ adresinden erişildi.

yönündün de önem arz eder. Şöyle ki taraflar ancak ikna edici bir gerekçe sayesinde hukukî durumlarının değerlendirilmesinde yanılgıya düşülüp düşülmediğini belirleyebilirler. Bir hüküm, ne kadar doğru olursa olsun, gerekçeden yoksun olduğu takdirde, taraflar üzerindeki ikna gücünden de o kadar yoksun olacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6 ncı maddesine yer alan *"Adil yargılanma hakkı"*nın önemli bir unsuru olarak kabul edilen, fakat bu metinde açıkça yer almayan gerekçeli karar hakkı ile mahkemelerin her türlü kararlarında gerekçeye verilen önem, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Anayasa) ve Türk hukuk sisteminde yürürlükte bulunan diğer mevzuat hükümleri ile alenî bir şekilde güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 141 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilen; "*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."* şeklindeki düzenleme ile *gerekçe,* bütün mahkemeler için anayasal bir yükümlülük olarak öngörülmüştür. Ayrıca Anayasa'nın *"Hak arama hürriyeti"* başlıklı 36 ncı maddesine, 03.10.2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un 14 üncü maddesiyle eklenen *"adil yargılanma hakkı"* ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından AİHS'in 6 ncı maddesinde yer alan *"adil yargılanma hakkı"*nın kapsamına ilişkin olarak geliştirilen içtihatlar doğrultusunda varlık kazanan *gerekçeli karar hakkı*, Türk hukuk sisteminde anayasal düzeyde yerini almıştır.

Mahkeme kararlarında gerekçenin önemi ve işlevi, *kanunsuz suç ve ceza olmaz* ilkesi gereği, suç teşkil ettiği belirlenen eylemin açıkça analiz edilmesi, elde edilen somut deliller ile eylem ve uygulanan kanun maddesi arasındaki bağın açıkça izah edilmesi, meydana gelen netice ile uygulanması öngörülen ceza miktarı arasında *orantılılık ilkesinin* irdelenmesi ve cezanın bireyselleştirilmesi kurallarının denetlenmesi zorunlulukları bakımından bilhassa önem arz eder.

Anayasa'nın 11 inci maddesi gereği; *"Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır."* Bu itibarla, Anayasa'nın 141 inci maddesinde belirtilen *"tüm mahkemeler"* kavramına,

yine Anayasa'nın 154 üncü maddesinde yüksek mahkeme olarak yer verilen Yargıtay da dâhil olup kararlarını gerekçeye dayandırma yükümlülüğü altındadır. Zira Anayasa'nın gerekçeye ilişkin mezkûr hükmü, kamu düzenine ilişkin emredici bir kuraldır.[3]

Bu çalışmanın amacı, *gerekçeli karar hakkının* temini bakımından Yargıtay tarafından oluşturulan *Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi* ile gerekçeli karar hakkının, Yargıtay Ceza Daireleri nezdinde etkinleştirilmesi konusunda yapılan çalışmanın analiz edilmesidir. Bu amaçla öncelikle, gerekçeli karar hakkının önemi ve işlevi tespit edilerek gerek Anayasa'nın gerek AİHS'in ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) ilgili hükümleri irdelenecek ve Anayasa Mahkemesi ile AİHM'in uygulamaları kapsamında yüksek mahkeme kararlarında gerekçeden ne anlaşılması gerektiği ve yüksek mahkeme kararlarında gerekçenin kapsamı tespit edilecektir. Bu kapsamda belirlenen tespitler ışığında, Yargıtay Ceza Dairelerinin mevcut uygulamalarının *gerekçeli karar hakkı* açısından yeterliliği belirlenecek ve son olarak da *Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi* ile belirlenen esasların, Yargıtay Ceza Daireleri kararlarında *gerekçeli karar hakkının* gereksinimlerini karşılamaya ve insan haklarının korunması açısından hedeflenen amaca hizmet etmeye elverişli olup olmadığı değerlendirilecektir.

I. GENEL OLARAK GEREKÇE: KAVRAM VE İŞLEVİ

1. Gerekçe Kavramı

Türk Dil Kurumu tarafından *gerekçe* kelimesi,

"1. Gerektirici sebep, esbabımucibe,

2. [hukuk] Bir yasanın önerilmesi ve hazırlanmasında, yasa tasarısının hazırlanış ve maddelerin düzenleniş sebepleri.

3 Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 10.04.1992 tarihli ve 1991/7 Esas, 1992/4 Karar sayılı kararı kapsamında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 01.02.1969 tarihli ve 776-74 sayılı kararı. 15.04.2022 tarihinde https://www.kararara.com/yargitay/ibk/k4820.htm adresinden erişildi.

3. [hukuk] Mahkeme kararlarının dayandığı kanuni ve hukuki sebepler.

4. [matematik, mantık] Bir önermenin kendiliğinden var kıldığı gereklik, lazıme."[4] şekillerinde tanımlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda üzerinde durulan *gerekçe* kavramı, üç numaralı bentte yer verilen "*Mahkeme kararlarının dayandığı kanuni ve hukuki sebepler"* kapsamında ele alınmıştır.

O hâlde *gerekçe* kavramı en yalın hâliyle; bir mahkeme kararının sonuca giden yolu gösteren esaslı bir unsuru olarak karşımıza çıkar. Buna göre *gerekçe;* sonucun mantık yönünden dayanağı yani kişiyi o sonuca götüren neden olarak tanımlanabilir.[5] Diğer yandan gerekçe, maddî vakıa ile sonuç arasında kurulan organik bir bağdır. Soyut hukuk kuralının somut olaydaki tezahürü gerekçeyi oluşturur. Öyle ki soyut normun somut olaya uygulanması gerekçe ile açıklanır. Temel hak ve özgürlüklere, kişi hak ve hürriyetlerine doğrudan müdahale yetkisi içeren ceza muhakemesi hukukunda gerekçe, bağımsız ve tarafsız mahkemelerce verilen kararın meşruiyetini ortaya koymakla, adil yargılanma hakkına hizmet eder.

Yargı kararlarının mantık düzleminde dayanağını gösteren, yargıcın *"beyinsel güç ürünü"*[6] olan gerekçe, dayanağını, bilgi verme yükümlülüğüne ilişkin ahlakî sorumluluktan alır.

2. Gerekçenin İşlevi

Yargı kararlarının gerekçeye dayandırılması, yargı mercilerinin keyfî uygulamalara temayül etmelerine engel olarak, temel hak ve

4 Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, 18.04.2022 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ adresinden erişildi.

5 Centel, Nur/Zafer, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 4. Baskı, 2006, s.647; *"...hakimin vardığı sonuçların nedenlerini doğru ve çelişki yaratmadan gösterilmesi- açıklanması yoluyla güven ve adil yargılanma düzeni sağlayan temel kavramdır."*

6 Erem, Faruk: Gerekçesiz Mahkeme Kararları, 18.04.2022 tarihinde https://www.farukeremvakfi.org.tr/8/s1.html adresinden erişildi.

hürriyetlerin korunmasında, insan hakları ihlâllerinin önlenmesinde ve ilgilisi tarafından, aleyhe kararlara karşı başka yargı mercilerinde hak arama hürriyetinin kullanılmasında önem arz eder.

Yargı kararlarında gerekçenin işlevinin tespiti bakımından aşağıda yer verilen alt başlıklar, gerekçeli karar kavramının etkilerini gözler önüne sermektedir.

2.1. Bağımsız ve Tarafsız Yargının Tesisine Hizmet Etmesi

Gerekçenin en önemli işlevi, keyfîliğin önüne geçerek, yargılamanın bağımsızlığı konusunda kanaat oluşturmasıdır. Anayasa'nın, *"Mahkemelerin bağımsızlığı"* başlıklı 138 inci maddesi; *"Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre hüküm verirler."* şeklindeki hüküm ile yargı mercilerinin bağımsızlığını vurgular ve hâkimlerin vicdanî kanaatlerinin tecellisinde sadece Anayasa, kanun ve hukuka bağlı olacaklarını belirterek tarafsızlık konusunda onlara anayasal bir yükümlülük yükler.[7] Adil bir yargılama sonunda tarafların, gerekçeli kararda yer verilen açıklamalar ile mahkemenin bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusundaki tereddütleri bertaraf edilerek varılan neticenin, hükmedilen kararın objektifliği ortaya konulmuş olur.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından 23 Nisan 2003 tarihinde kabul edilen *Bangolar İlkeleri* arasında *2. Değer* başlığı altında; "*Tarafsızlık, yargı görevinin doğru bir şekilde yerine getirilmesine esas teşkil eder. Bu ilke sadece kararlar için değil, kararların oluşturulduğu süreç açısından da geçerlidir."*[8] şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre hâkimlerin tarafsızlığı, sadece yargılama neticesinde ulaşılan netice açısından değil, neticeye götüren

7 Kutlu, Mustafa: Hukuk Devletinde Yargıç Meşruiyetinin Görünüş Biçimleri, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi 7. Kitap, İstanbul 2003, s.127. 19.04.2022 tarihinde http://hfsa-sempozyum.com/wp-content/uploads/2019/02/HFSA7-Kutlu-min.pdf adresinden erişildi.

8 19.04.2022 tarihinde https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/commentary_on_the_bangalore_principles_of_judicial_conduct/bangalore_principles_turkish.pdf adresinden erişildi.

süreç açısından da söz konusudur. Bu sürecin denetimi ise gerekçeli karar sayesinde mümkündür.

AİHM, mahkemelerin tarafsızlığını, *objektif tarafsızlık* ve *subjektif tarafsızlık* olarak iki yönlü dikkate alır. Objektif tarafsızlık, mahkemlerin kurumsal olarak bıraktığı izlenimi, yani hak arayıcılara güven vermede tarafsız bir görünüme sahip olup olmadığını; subjektif tarafsızlık ise yargılama sürecinde görev alan hâkimin, kişisel olarak tarafsız olup olmadığını ifade eder. Gerek objektif gerekse subjektif tarafsızlığı sağlamaya yönelik her türlü önlem, makul ve her türlü şüpheyi bertaraf etmeye elverişli olmalıdır.[9] Bağımsızlığın ve tarafsızlığın dış âleme yansımasının en önemli garantisi, gerekçeli karar hakkına titizlikle riayet edilmesine bağlıdır. Şöyle ki yargı mercilerince ulaşılan neticeye götüren sürecin denetiminde keyfîliğin ya da taraf-girliğin bulunup bulunmadığının tespiti, ancak bu sürecin ilgilisinin ve kamuoyunun denetimine açılması suretiyle mümkündür.

2.2. Şeffaflık

Yargı mercilerinin bağımsızlığının ve tarafsızlığının en güzel şekilde yansıması, yargılama sürecinin, kararların ve bu kararlara dayanak teşkil eden nedenlerin şeffaf bir şekilde ortaya konulmasına bağlıdır. Şeffaflık, yargılama sürecinin en önemli kriterlerinden biri olup yargılamaların, kanunlar tarafından belirlenen istisnaî durumlar dışında, kamuya açık yürütülmesi suretiyle *alenî yargılanma hakkının* temelini oluşturur. Yargılamaya egemen olan prensiplerden biri olan aleniyet ilkesiyle yargılama sürecine şeffaflığın kazandırılmasının yanı sıra aynı sürecin bir unsuru niteliğinde olan *gerekçenin* de gerek yargılama süjeleri gerek üçüncü kişiler gerekse diğer yargı mercileri açısından denetlenebilir olması şeffaflığın gerçekleştirilmesi açısından önem arz eder. Nitekim AİHM tarafından da kabul edildiği üzere ka-

9 *Piersack/Belçika,* B. No: 8692/79, 01.10.1982, 19.04.2022 tarihinde https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_8692-79_001-57557 erişildi.

De Cubber/Belçika, B. No: 9186/80, 26.10.1984 19.04.2022 tarihinde https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57465, adresinden erişildi.

nun yolu aşamaları da yargılamanın ayrılmaz bir parçası olup yargılamaya hâkim olan ilkeler bu süreçlerde de geçerlidir.[10] Bu bakımdan, sadece derece mahkemeleri yönünden değil, yüksek mahkemeler nezdinde de adil yargılanma hakkının ve dolayısıyla gerekçeli karar hakkı kapsamında şeffaflık ilkesinin uygulanmasında örnek teşkil edici bir rol üstlenilmesi gerekliliği tartışmasızdır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programında insan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir devlette *şeffaflık* ilkesinin, yargının temel bir unsuru olduğu ve kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığının talebiyle 2016 yılında kabul edilen Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nin 6 ncı ilkesinde yargının, adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığı sağlamasının gerektiği, bu kapsamda halkın, gerekçeli kararları da kapsayan yargılama süreçlerine ilişkin bilgilere güvenli şekilde erişmesine imkân tanınmasının gerektiği ifade edilmiştir.[11]

2018 yılında kabul edilen İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirler'in[12] 6 ncı ilkesinde de yargının, adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığı sağlaması gerektiği açıklandıktan sonra 1 inci maddesinde *"Hâkimin, vakıaları, kanunları ve kararını haklı kılan hukuki gerekçeleri hükmünde anlaşılır bir dille belirtmesini gerekli kılmaktadır."* şeklinde ifade edilmiştir.

2.3. Yargıya Olan Güvenin Artırılması

Anayasa tarafından *"Türk Milleti Adına"* karar vererek uyuşmazlıkları çözmekle yetkilendirilmiş yegâne merci, bağımsız ve tarafsız yargı organlarıdır. Her türlü hakkın korunması suretiyle toplumsal

10 *Dallos/Macaristan,* B. No: 29082/95, 01.03.2001 19.04.2022 tarihinde https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-59264 , adresinden erişildi.

11 Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Konu: Türkiye. 20.04.2022 tarihinde https://www.yargitay.gov.tr/documents/yargietikseffafcalistay.pdf adresinden erişildi.

12 İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirler. 20.04.2022 tarihinde https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1551447809.pdf adresinden erişildi.

düzenin tesisinde en önemli görevi ifa eden yargı mercileri, bağımsızlık ve tarafsızlık konusunda özerk bir konumda görev yaparlar. Hakka sirayet eden konularda nihaî çözüm mercii olarak görev ifa eden mahkemeler, toplum nezdinde kutsal bir görevi yerine getirmektedirler ve bu nedenle toplumda oluşan kanaat üzerinde kuvvetli etkileri mevcuttur. Toplum nezdinde yargıya duyulan güvenin tesisi ve devamında, hukuk devleti ilkesine olan inancın inşasında, hukukun üstünlüğü prensibine olan inancın kuvvetlendirilmesinde, temel hak ve hürriyetlerin güvence altında olduğu bir toplum düzeninin kurulmasında, mahkemelerin bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri doğrultusunda hareket ettikleri yönünde herhangi bir kuşkuya yer verilmemesi elzemdir.

Anayasa'nın 36 ıncı maddesi kapsamında hak arama hürriyetini kullanan bireylerin, adil bir yargılama sürecine tabi tutulduklarına ve muhakeme neticesinde verilen kararın, herhangi bir dava dışı unsurun etkisi altında bulunmaksızın adil şekilde verildiğine olan inançları, yargıya olan güveni artırır. Yargılama neticesinde gerek ilgilisinin gerekse kamuoyunun denetimine sunulan, yargılama sürecini şeffaf bir şekilde yansıtan, taraflarca öne sürülen iddia, talep ve diğer argümanlara yeterli şekilde cevap bulabilecekleri gerekçeli karar ile toplumun yargıya olan inancı takviye edilir. Bilhassa ceza yargılamasında, eylemin nitelendirilmesine, fiil ile netice arasındaki nedensellik bağının açıklanmasına, delillerin somut olay ile ilişkilendirilmesi suretiyle sübutun kabulüne ve cezanın bireyselleştirilmesine ilişkin unsurlar taşıyan gerkçeli karar, rasyonel bir varlık olan insanın, vâkıf olduğu nedenler ile sonucu kabullenmesinde önemli rol oynar. Bir başka deyişle, mahkemelerce verilen kararın doğruluğuna ilişkin ikna edicilik, gerekçeye bağlıdır. Yargılamanın süjeleri açısından mahkemelerce verilen kararlara güven ve itaat; ancak kanunî amacına uygun bir gerekçeyle mümkündür. Açık ve ikna edici bir gerekçe, tarafların haklı olup olmadıklarını sağlıklı bir şekilde değerlendirebilmelerine yardımcı olur. Yetersiz bir gerekçe, toplumun adalete olan inancını zedeler ve hak arama hürriyetinin kullanımı yönünde gönülsüzlüğe yol açar.[13]

13 Alp, Mustafa: "Anayasa Hukuku Açısından Mahkeme Kararlarında Sözde

2.4. Hukukî Belirliliğin Sağlanması

Mahkemelerin, karşı oy dâhil, her türlü kararlarının gerekçeli olması, hukuk devleti ve hukukî güvenlik ilkelerinin bir gereği olarak hukukî belirliliğe hizmet eder. Anayasal ve kanunî düzenlemeler ile hâkimlere yüklenen, *kararların gerekçeye dayandırılması yükümlülüğü,* mahkeme kararlarında keyfî hareket edilemeyeceği yönünde önemli bir güvence sağlar. Yargılama neticesinde kurulan hüküm ya da verilen kararda hâkimin takdir hakkını kullandığı durumlarda da bunun somut delillere dayandırılması, takdir hakkının kullanılmasının isabetli olup olmadığının taraflarca denetlenmesine imkân tanıyarak hukukî güvenliği artıracak ve hukukî belirlilik ortamı sağlayacaktır.

Derece mahkemeleri tarafından kurulan hüküm ya da verilen kararın gerekçeden yoksun olmasının, *hukuka kesin aykırılık hâli* teşkil edeceğini belirtilen kanunî düzenlemeler nedeniyle Yargıtay tarafından yerine getirilen temyiz incelemesi sırasında bu husus re'sen nazara alınmakla, tespiti durumunda hükmün başkaca yönleri incelenmeksizin bozma kararı verilmektedir.[14] Bu nedenledir ki yokluğu tek başına bozma nedeni teşkil eden gerekçenin, sadece derece mahkemelerinin hüküm ve kararlarının değil aynı zamanda yargının lokomotifi olan Yargıtayın hüküm ve kararlarının da ayrılmaz bir unsuru olduğu açıktır. Bu sayede, yargı mercilerince benzer somut olaylara yönelik uygulamalarda istikrar sağlanır ve kamuoyu açısından, soyut hukuk kuralının somut olaya ne şekilde uygulandığı hususunda bir farkındalık yaratılarak hukukî belirliliğe hizmet edilir.

(Görünürde) Gerekçe", Prof. Dr. Tevfik Birsel'e Armağan, İzmir, 2001, s.428. 20.04.2022 tarihinde https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/M.Alp-2.pdf adresinden erişildi.

14 Örnek kararları için bkz: Yargıtay 1. Ceza Dairesinin, 16.12.2021 tarihli ve 2021/11631 Esas, 2021/15081 Karar sayılı kararı; Yargıtay 2. Ceza Dairesinin, 02.02.2022 tarihli ve 2021/14400 Esas, 2022/1077 Karar sayılı kararı; Yargıtay 8. Ceza Dairesinin, 19.01.2022 tarihli ve 2019/25414 Esas, 2022/883 Karar sayılı kararı; Yargıtay 11. Ceza Dairesinin, 14.02.2022 tarihli ve 2019/9040 Esas, 2022/2134 Karar sayılı kararı.

2.5. Hukukî Dinlenilme Hakkını Etkin Kılması

Yargılama merciinin, değerlendirme ve göz önünde bulundurma yükümlülüğüne riayet edip etmediği, bir başka deyişle *hukukî dinlenilme hakkına* uygun davranıp davranmadığı ancak gerekçeden anlaşılır. Bu nedenle, AİHS'in 6 ncı maddesinden doğan *hukukî dinlenilme hakkı*, gerekçe hakkını da kapsamaktadır.[15]

Ceza yargılamaları açısından bireyin, yargılamanın objesi olmaktan öteye geçemediği, dolayısıyla sürece dâhil olamadığı bir yargılamada, maddî gerçeğe ulaşılmış olsa dahi, ne birey bakımından ne de toplum bakımından tatmin edici ve hukukî barışı sağlayıcı nitelikte adil bir neticeye varılmış olamayacaktır. Bu nedenle bireyin hakkında yürütülen yargılamada izleyici pozisyonunda olmaması, ortaya koyduğu delillerle, yaptığı açıklamalarla ileri sürdüğü savunmalarla muhakeme sürecinin sonunda verilecek karara katkıda bulunması gerekir. Bu da ancak hukukî dinlenilme hakkının bireye sağlanmasıyla mümkün olur. Nitekim *hukukî dinlenilme hakkı*; *bilgilendirilme hakkı, açıklamada bulunabilme hakkı* ve *açıklamaların dikkate alınması hakkı* şeklindeki üç unsuruyla bireyin yargılamanın yalnızca konusu olmadığını, muhakeme sürecini ve sürecin sonunda verilecek kararı etkileme imkânı olan bir özne olduğunu da ortaya koyar.[16] Keza hukuk yargılamaları açısından da uyuşmazlığın taraflarının iddia ve savunmaya ilişkin yaptıkları açıklamalar ile vakıa ve delillerin tartışılıp değerlendirilmesi *hukukî dinlenilme hakkının* gereğidir.[17] Bu nedenle AİHS'in 6 ncı maddesinin gerektirdiği gerekçeli karar hakkı, tarafların, yargılama işleminin bir parçası olan gerekçeli kararı tam ve bütün olarak bilme haklarını da kapsar. Bu nedenledir ki bir yargılamayı sona erdiren mahkeme kararlarının gerekçeden yoksun bırakılması ilgili yö-

15 *Borgers/Belçika,* B. No: 12005/86, 30.10.1991, §§ 24-29. 20.04.2022 tarihinde https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57720 adresinden erişildi.

16 Baytaz, Abdullah Batuhan: Ceza Muhakemesinde Sanığın Hukuki Dinlenilme Hakkı, İstanbul, 1. Baskı, 2021, s.283.

17 Özekes, Muhammed: Medeni Usul hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, 2003, s.171.

nünden *hukukî dinlenilme hakkının,* dolayısıyla da temel bir insan hakkı olan *adil yargılanma hakkının* ihlâline yol açacaktır.

2.6. Hukukun ve İçtihat Oluşumunun Gelişimine Katkı Sağlaması

Ulusal ve uluslararası yüksek mahkeme içtihat ve uygulamaları ile ulusal mevzuatta anayasal ve kanunî boyutta koruma altına alınan *gerekçeli karar hakkının* derece mahkemelerinin yanı sıra kanun yolu mercilerince de uygulanması, karar mercii açısından kendini denetleme zorunluluğu getirmekle birlikte verilen kararın, gerek davanın taraflarının gerekse kamuoyunun denetime açılması suretiyle toplum tarafından benimsenmesi ve hukuk biliminin gelişimine katkı sunması gibi çeşitli yararları vardır.[18] Modern ceza hukuku konseptinde insan hakları anlayışında temellendirilen ceza muhakemesi hukukunda gerekçe, mahkeme kararlarının meşruiyetini oluşturduğu gibi benzer olaylar karşısında benzer kararlar verilmesine imkân tanıyarak yeknesaklığa ve öngörülebilirliğe hizmet eder.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer verilen "*Hâkim, karar verirken ... yargı kararlarından yararlanır."* şeklindeki hüküm, mahkeme kararlarının hukukun kaynakları arasında olduğunun altını çizer.

Gerekçeli kararlar, akademik ve bilimsel değerlendirme ve yorumlara konu olurlar ve gerek eleştirilerek gerekse kendilerinden yararlanılmak suretiyle, canlı bir mekanizma olan hukukun gelişiminde önemli rol oynarlar. Bu nedenle mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli yazılmak suretiyle gerek hukuk profesyonellerine gerekse ilgililere yol gösterici, benzer davalara emsal teşkil edici, bu alanda yapılacak akademik çalışmalara rehber niteliğinde ve hukukun gelişimine katkı sağlayıcı olması bakımından son derece önem taşımaktadır.

18 Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe: Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 1. Kitap, İstanbul, 17. Baskı, 2009, s.54; Centel, Zafer, s.646.

II. MEVZUAT YÖNÜNDEN GEREKÇELİ KARAR HAKKI

Gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan; *"Mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli yazılır."* şeklindeki düzenleme ile Anayasa Mahkemesi tarafından; *"Anayasa'nın 36. Maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. Maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. Maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. Maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir."*[19] şeklinde yapılan değerlendirme neticesinde anayasal güvence altına alınmış olup herhangi bir ayrıma gidilmeksizin tüm yargı mercileri ve tüm yargı kararları için gerekçeli karar, bir yükümlülük olarak öngörülmüştür. Bunun yanı sıra, AİHS'in 6 ncı maddesinde yer verilen *adil yargılanma hakkının* kapsamına ilişkin AİHM tarafından yapılan içtihadî değerlendirme ve yorum ile *gerekçeli karar hakkının,* adil yargılanma hakkının bir unsuru olduğu Kabul edilmiştir. Ayrıca, 5271 sayılı Kanun'un 34 üncü maddesinin birinci fıkrası; *"Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dahil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230 uncu madde göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir."* şeklindedir.[20]

19 *Abdullah Topçu,* B. No: 2014/8868, 19.04.2017, § 75, 21.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/1235 adresinden erişildi.

20 1412 sayılı *mülga* Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 32 nci maddesi *"Bütün hakimlik ve mahkemelerin her türlü kararları muhalefet şerhleri dahil gerekçeli olarak yazılır. Kararların suretlerinde muhalefet şerhleri de gösterilir."* şeklindedir.

Bahse konu düzenlemelerin gerektirdiği gerekçeli karar; mahkemeyi yargılama neticesinde ulaştığı sonuca götüren maddî ve hukukî nedenlerin açıklamasına, iddia ve savunmaya ait savlar ile delillerin tartışılıp değerlendirilmesine, cezanın bireyselleştirilmesine etki eden unsurların irdelenmesine yer verilmesini gerektirir. Ancak bu hususları içeren bir metnin hukuken gerekçe özelliği taşıyabileceğini belirtmek gerekir. Aksi hâlde karar, *gerekçesiz* ya da *görünürde gerekçeli*[21] bir karar olmaktan öteye geçemeyecektir.

Bu bölümde, gerekçeli kararın, Türk hukuk sistemindeki Anayasal tarihçesi ve Anayasal düzenlemesi ile AİHS'in 6 ncı maddesinde yer alan *adil yargılanma hakkına* ilişkin hüküm ve 5271 sayılı Kanun'daki dayanaklarına yer verilecektir.

1. Anayasal Tarihçe ve Düzenleme

Türk Anayasacılık tarihinin en eski metni olan 1876 tarihli Kânûn-ı Esâsî'de yargı yetkisi ayrıca düzenlenmiş[22] ise de Kânûn-ı Esâsî'de, adil yargılanma hakkı ve gerekçeli karar hakkına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

1921 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu (1921 Anayasası) hükümleri incelendiğinde ise *kuvvetler ayrılığı* ilkesine yer verilmediği, tüm yetkilerin mecliste toplandığı görülür.[23] Yargı erkine yer verilmemesi dolayısıyla da bu metinde adil yargılanma hakkı ve gerekçeli karar hakkına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.

1924 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu (1924 Anayasası) yönünden yapılan incelemede yargı erkinin, 53 üncü ve 60 ıncı maddeler arasında bağımsız şekilde düzenlendiği[24]; ancak, mahkeme kararları-

21 Alp, s.426.

22 1876 tarihli Kânûn-ı Esâsî metni, 21.04.2022 tarihinde https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1876-k%C3%A2n%C3%BBn-i-es%C3%A2s%C3%AE/ adresinden erişildi.

23 1921 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu metni, 21.04.2022 tarihinde https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1921-anayasasi/ adresinden erişildi.

24 1924 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu metni, 21.04.2022 tarihinde

nın gerekçeli olması konusunda herhangi bir yükümlülüğe yer verilmediği görülür.

5 Mayıs 1949 tarihinde, Avrupa Konseyinin kurulmasını müteakip, Üye Devletler tarafından 4 Kasım 1950 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi[25]'nin imzalanması ve 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmesi,[26] ve 6 ncı maddesinde *adil yargılanma ilkesine* yer verilmiş olması dolayısıyla gerekçeli karar ilkesine Türk Anayasa tarihinde ilk kez 1961 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 135 inci maddesinin üçüncü fıkrası ile *"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."* şeklindeki düzenleme ile yer verilmiştir. 1961 tarihli Anayasa'nın 135 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan *gerekçeli karar ilkesine* ilişkin düzenlemenin gerekçesi, bir kısım mahkeme kararlarının gerekçeden yoksunluğunu ya da mahkeme kararlarında yetersiz gerekçeyi engelleme amacına dayanır.[27]

Nitekim, 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 141 inci maddesinin üçüncü fıkrası ile *gerekçeli karar hak ve yükümlülüğü* varlığını anayasal düzeyde korumaya devam etmiştir. Bahse konu düzenlemenin gerekçesi incelendiğinde, *gerekçeli karar hakkının* hizmet ettiği amaç da tespit edilmektedir. İlgili hükmün gerekçesi mealen, mahkeme kararının ilgilisi tarafından kanun yoluna başvurulabilmesinin, kanun yolu aşamasında yapılacak savunmanın kapsamının belirlenmesinin ve kanun yolu merciince de ilgili kararın denetlenebilmesinin, gerekçeli karar ile mümkün kılınabileceğini ifade eder.[28]

---

https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/ adresinden erişildi.

25 Orijinal adı: Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (European Convention on Human Rights)

26 Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni 4 Kasım 1950 tarihinde imzalamıştır. 10 Mart 1954 tarihli ve 6366 sayılı Onay Kanunu, 19 Mart 1954 tarihli ve 8662 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Onay belgeleri, 18 Mayıs 1954 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine tevdi edilmiş ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Türkiye bakımından bu tarihte yürürlüğe girmiştir.

27 Özer, Atilla: Gerekçeli ve 1961 Anayasası ile Mukayeseli 1982 Anayasası, Ankara, 1996, s.537.

28 Danışma Meclisinin Kabul Ettiği Metnin Gerekçesi: Madde 149; *"Madde bütün*

Ayrıca, *gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkının* ayrılmaz bir parçası olup 1982 Anayasası'nın *"Hak arama hürriyeti"* başlıklı 36 ncı maddesine, 03.10.2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesiyle *adil yargılanma hakkının* eklenmesiyle, temel hak ve hürriyetler bölümünde de güvence altına alınmış bir insan hakkı hâline gelmiştir.

Türk Anayasa tarihinde, *gerekçeli karar hakkı,* ilk kez 1961 tarihli Anayasa ile Türk hukuk sisteminde anayasal güvence altına alınmakla, 1982 tarihli Anayasa ile varlığını korumuştur. Bu nedenle, mahkeme kararlarının gerekçesiz olması, anayasal bir yükümlülüğün ihlâli anlamına gelecektir.

2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Yer Alan Düzenleme

Bir sonraki bölümde ayrıntılı içtihatlara yer verileceği üzere *gerekçeli karar hakkı* AİHM tarafından, AİHS'in 6 ncı maddesinde yer alan *adil yargılanma hakkı* kapsamında değerlendirilir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *"Adil yargılanma hakkı"* başlıklı 6 ncı maddesi, gerek açıkça gerek zımnen bir çok hakkı bünyesinde barındırır. Bu madde kapsamında yer bulan zımnî haklar, Avrupa Konseyinin kuruluş ilkeleri olan *insan hakları, demokrasi* ve *hukukun üstünlüğü* ilkeleri kapsamında AİHM içtihatları ile geliştirilerek koruma altına alınmıştır.[29] *Adil yargılanma hakkı* ile hukuk devleti ilkesine uygun bir yargılama faaliyeti güvence altına alınır.[30]

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Türk hukuk sistemindeki yeri, Anayasa'nın 90 ıncı maddesinin son fıkrasına göre belirlenir.

---

kararların gerekçeli yazılmasını amir bulunmaktadır. Genellikle mahkeme kararlarına karşı kanun yolu açıktır. İlgilinin bu kanun yoluna başvurabilmesi için hakkındaki kararın gerekçesini bilmesi ve kanun yolu merciinde savunmasını bu gerekçeye göre yapabilmesi, inceleme merciin incelenmesinde de gerekçenin göz önüne alınması için kararın gerekçeli yazılması lazımdır." 21.04.2022 tarihinde https://www.anayasa.gov.tr/media/6382/gerekceli_anayasa.pdf adresinden erişildi.

29 İnceoğlu, Sibel: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, 2. Bası, İstanbul, 2005, s.4.

30 Alp, s.431.

Mezkûr hüküm, *"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz.* ***(Ek cümle: 7/5/2004- 5170/7 md.)*** *Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır."* şeklindeki düzenleme ile usûlüne uygun şekilde yürürlüğe konulmuş milletlerarası sözleşmelerin, normlar hiyerarşisinde, kanunlardan önce yer aldığını belirtir. O hâlde *adil yargılanma hakkı,* kanunî düzeyde ifade edilmemiş olsa da ve hatta 1982 Anayasası bünyesine alınmamış olsaydı dahi usulüne uygun şekilde yürürlüğe konularak Türk hukuk sisteminin bir parçası hâline gelmiş olan AİHS'in 6 ncı maddesi gereği iç hukukta uygulama alanı bulan bir hak olacaktı.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6 ncı maddesinin birinci fıkrası gereği; herkes, medenî hak ve yükümlülükleri yönünden veya ceza yargılaması nedeniyle, hukuk (law)[31] tarafından kurulan, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde, makul sürede, adil ve alenî bir şekilde yargılanma hakkına sahiptir. Gerekçeli karar hakkı ise bahse konu hükmün zımnen kapsadığı bir insan hakkı olarak kabul edilir. Zira AİHM, AİHS'in 6 ncı maddesinde yer alan *adil yargılanma hakkının,* gerekçeli karar hakkını da kapsadığını kabul eder. Sonuç olarak, mahkeme kararlarının gerekçeden yoksun olması, AİHS'in 6 ncı maddesinin ihlâli ile neticelenir.

3. Ceza Usul Kanunlarında Yer Alan Düzenlemeler

17.12.2004 tarihli ve 25673 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Kanun'un 34 üncü maddesinin birinci fıkrasında;

31 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında bir mahkemenin, "law=hukuk" tarafından kurulmuş olması ile kastedilen, yargılama merciinin kuruluşunun bir parlamento işlemine dayanmasıdır. Bu işlemin, iç hukukta kanun olarak adlandırılması zorunlu değildir.

"Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dahil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230 uncu madde göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir."

Şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir.[32]

Mezkûr düzenlemede bahsedilen, 5271 sayılı Kanun'un, *"Hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar"* başlıklı 230 uncu maddesinde ise ceza muhakemesi neticesinde verilen karar ya da hükümlerin türüne göre gerekçelerinde yer alması gereken unsurlar belirtilmiştir. Bahse konu hükmün birinci fıkrasına göre *mahkûmiyet* hükmünün gerekçesinde; iddia ve savunmada ileri sürülen görüşlere, delillerin tartışma ve değerlendirilmesine, hükme esas alınan ve reddedilen delillere, bu kapsamda, ayrıca ve açıkça, dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillere, ulaşılan kanaate, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiiline ve bunun nitelendirmesine, cezanın bireyselleştirilmesinde esas alınan ölçütlere, mahkûmiyet kararı yerine veya mahkûmiyet kararı ile birlikte uygulanmasına karar verilen güvenlik tedbirinin belirlenmesine, cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adlî para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklara yer verilir.

Aynı hükmün ikinci fıkrası *beraat* kararları yönünden gerekçede bulunması gereken unsurlara yer verir ve beraat kararının, 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddenin ikinci fıkrasında[33] belirtilen hâllerden

32 1412 sayılı *mülga* Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 32 nci maddesi için bkz: Dipnot 18.

33 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223 üncü maddesinin ikinci fıkrası; *"(2) Beraat kararı; a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması, d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması, Hallerinde verilir."* şeklindedir.

hangisine dayandığının gösterilmesini gerektirir. Keza aynı maddenin üçüncü fıkrası, *ceza verilmesine yer olmadığına* dair kararın gerekçesinin, 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında[34] belirtilen hâllerden hangisine dayandığını içermesini, dördüncü fıkrası ise zikredilen hükümler dışında başka bir karar veya hükmün verilmesi durumunda gerekçede, bu karar ya da hükmün nedenlerine yer verilmesini gerektirir. Kanunun aradığı tarzda bir gerekçeden bahsedilebilmesi için, ceza yargılaması neticesinde verilen karar ya da kurulan hükme ilişkin gerekçenin, karar veya hükmün türüne göre, 5271 sayılı Kanun'un 230 uncu maddesinin ilgili fıkrasında sayılan tüm unsurları kapsaması gerekir. Ancak bu şekilde oluşturulan bir gerekçe, mahkemelerin gerekçeli karara ilişkin anayasal yükümlülüğünü bertaraf edecektir.

5271 sayılı Kanun'un, 232 nci maddesinde ise hükmün gerekçesinin içereceği hususlar düzenlenmiştir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 230 uncu maddesi ile 232 nci maddesi arasındaki farkın, *şekil* ve *esas* farkı olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle, 230 uncu madde gerekçenin içeriğinin ihtiva etmesi gereken unsurları belirlerken 232 nci madde gerekçenin şeklen ihtiva etmesi gereken unsurları tespit eder.[35]

34 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223 üncü maddesinin ilgili fıkraları; *"(3) Sanık hakkında; a) Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması, b) (Değişik: 25/5/2005–5353/30 md.) Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi, c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması, d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi, Hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir. (4) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen; a) Etkin pişmanlık, b) Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı, c) Karşılıklı hakaret, d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı, Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir."* şeklindedir.

35 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 232 nci maddesi aşağıdaki şekildedir:
"Hükmün gerekçesi ve hüküm fıkrasının içereceği hususlar
Madde 232 – (1) Hükmün başına, "Türk Milleti adına" verildiği yazılır.
(2) Hükmün başında;

5271 sayılı Kanun'un, gerekçeye verdiği önemi ifade eden bir diğer düzenlemesi ise 289 uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendidir. Söz konusu düzenleme; *"Hükmün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi"* durumunu, hukuka kesin aykırılık hâli olarak belirlemiş ve temyiz dilekçesinde öne sürülmemiş olsa bile bu hususun, kanun yolu merciince re'sen dikkate alınacağını, aykırılığın tespiti hâlinde hükmün bu nedenle bozulmasına karar verileceğini öngörmüştür. Aynı düzenleme, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (1412 sayılı Kanun), 5320 sayılı Kanun'un 8 inci maddesi gereği karar tarihi itibarıyla uygulanması gereken 308 inci maddesinin yedinci fıkrasında da mevcuttur.[36]

---

a) Hükmü veren mahkemenin adı,

b) Hükmü veren mahkeme başkanının ve üyelerinin veya hâkimin, Cumhuriyet savcısının ve zabıt kâtibinin, katılanın, mağdurun, vekilinin, kanunî temsilcisinin ve müdafiin adı ve soyadı ile sanığın açık kimliği,

c) Beraat kararı dışında, suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,

d) Sanığın gözaltında veya tutuklu kaldığı tarih ve süre ile halen tutuklu olup olmadığı,

Yazılır.

(3) Hükmün gerekçesi ve varsa karşı oy gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç onbeş gün içinde dava dosyasına konulur.

(4) Karar ve hükümler bunlara katılan hâkimler tarafından imzalanır.

*(5) **(Değişik: 24/11/2016-6763/31 md.)** Hüküm sonucu tefhim edildikten sonra gerekçeli karar imzalanmadan hâkim ölür veya herhangi bir sebeple kararı imzalayamayacak hâle düşerse, yeni hâkim, tefhim edilen hükme uygun olarak gerekçeli kararı bizzat yazarak imzalar. Toplu mahkemelerde böyle bir durumun gerçekleşmesi hâlinde, hüküm diğer hâkimler tarafından imzalanır ve başkan veya en kıdemli hâkim tarafından, hükmün altına diğer hâkimin imza edememesinin sebebi yazılarak imza olunur.*

(6) Hüküm fıkrasında, 223 üncü maddeye göre verilen kararın ne olduğunun, uygulanan kanun maddelerinin, verilen ceza miktarının, kanun yollarına başvurma ve tazminat isteme olanağının bulunup bulunmadığının, başvuru olanağı varsa süresi ve merciinin tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça gösterilmesi gerekir.

(7) Hükümlerin nüshaları ve özetleri mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanır ve mühürlenir."

36 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hak-

III. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ VE ANAYASA MAHKEMESİ UYGULAMALARINA GÖRE GEREKÇELİ KARAR HAKKI

Anayasa'nın 141 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilen; *"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."* şeklindeki açık hüküm karşısında yüksek mahkemelerin her türlü kararlarının da gerekçe ihtiva etmesi, anayasal bir yükümlülük olarak karşımıza çıkar.

Olağan kanun yolu incelemesi, yargılama sürecinin bir parçası olup[37] AİHM tarafından, AİHS'in 6 ncı maddesi ile öngörülen *adil yargılanma hakkının,* yargılamayı bir bütün olarak kapsadığı kabul edilir.[38] Gerekçe, bağımsız ve tarafsız bir yargılamanın zorunlu bir unsuru olmakla, AİHM kararları ışığında da gerek ilke gerekse hak olarak tezahür eder. Zira gerekçede temel hak ve hürriyetler, hukuksal bir metin düzleminde değerlendirilir.

Bu bölümde, mahkeme kararlarında bulunması beklenen, kanunî bir gerekçenin kapsamının ne olduğu, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ışığında ele alınacaktır.

---

kında Kanun'un 8 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihine kadar ve bunun öncesinde temyiz başvurusu yapılan kararlar hakkında bu kararlar kesinleşinceye kadar 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun temyize ilişkin hükümleri uygulanmaya devam etmektedir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki mutlak bozma nedenine ilişkin düzenlemenin karşılığı olan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 308 inci maddesinin aynı yöndeki ilgili kısmı:

"Aşağıda yazılı hallerde kanuna mutlaka muhalefet edilmiş sayılır. ... 7 – Hükmün esbabı mucibeyi ihtiva etmemesi, ..." şeklindedir.

37 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ilgili kararı için bkz: Dipnot 10.

38 *Van Kück/Almanya,* B. No: 35968/97, 12.06.2003, §§ 46-47. 21.04.2022 tarihinde http://health-rights.org/index.php/cop/item/ii-case-of-van-kuck-v-germany-2003 adresinden erişildi.

Khamidov/Rusya, B. No: 72118/01, 15.11.2007, § 170. 21.04.2022 tarihinde https://www.refworld.org/cases,ECHR,45d5c5652.html adresinden erişildi.

1. Anayasa Mahkemesi Kararları Kapsamında Gerekçeli Karar Hakkı

Anayasa'nın, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerini belirleyen 148 inci maddesinde, 07.05.2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un 18 inci maddesiyle yapılan değişiklik neticesinde, 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren Anayasa Mahkemesine, *bireysel başvuru* yolu açılmış olup 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un (6216 sayılı Kanun) *"Bireysel başvuru hakkı"* başlıklı 45 inci maddesinin birinci fıkrasına göre; *"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."* Bahse konu düzenlemeye göre; kamu gücü tarafından ihlâl edildiği iddia edilen temel hak ve özgürlüklerin, Anayasası tarafından güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmasının yanı sıra bu hak ve özgürlüklerin, AİHS ve buna ek olup da Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu Protokoller kapsamında bulunması durumunda bireysel başvuru yoluna konu edilebileceği anlaşılmaktadır.

Yukarıda ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere *gerekçeli karar hakkı,* Anayasa'nın 141 inci maddesinin üçüncü fıkrası ile Anayasa Mahkemesinin, *gerekçeli karar hakkının,* Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin düzenlendiği bölümde yer alan *"Hak arama hürriyeti"* başlıklı 36 ncı maddesinin bir unsuru olduğuna dair kabulü ile[39] anayasal temel hak statüsüne sahip olduğu gibi AİHS'in 6 ncı maddesi kapsamında *adil yargılanma hakkının* önemli bir unsuru olarak güvence sağlanan haklardan biridir. Esasen, AİHS'in 6 ncı maddesi ile sarih bir şekilde güvence altına alınmamış olan *gerekçeli karar hakkının,* Anayasanın 141 inci maddesinin üçüncü fıkrasında açıkça zikredilerek anayasal teminata konu edilmiş olması Türk hukuk sistemi açısından takdire değer bir durumdur.[40]

39 Karar ayrıntısı için bkz: Dipnot 19.

40 Her ne kadar Türk hukuk sisteminde bireysel başvuru hakkı, 23 Eylül 2012

Bireysel başvuru kararları kapsamında Anayasa Mahkemesi, *gerekçeli karar hakkının* kapsamına ve gerekçeli kararın barındırması gereken unsurlara yer vermiştir. 6216 sayılı Kanun'un 45 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi tarafından bir ihlâl iddiasının incelenebilmesi, ihlâle konu olduğu düşünülen işlem, eylem ya da ihmal için ilgili kanunda öngörülmüş olan idarî ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması koşuluna bağlıdır. Anayasa'nın 154 üncü maddesinin birinci fıkrasına göre *"... adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii..."* olan Yargıtayın, *onama* kararları ile derece mahkemelerinin temyiz edilebilir hüküm ya da kararları kesinleşmiş olacağından, yargısal başvuru yolu tüketilmiş olmakta ve *gerekçeli karar hakkı* yönünden herhangi bir ihlâl söz konusu ise Anayasa Mahkemesi tarafından *hak ihlâli* yönünde karar verilmektedir. Bu nedenle Yargıtayın, gerek derece mahkemeleri kararlarını denetlerken gerekse kendi kararları yönünden *gerekçeli karar hakkı* üzerinde titizlikle durması beklenmektedir.

Bireysel başvuru yolunun açılmasını müteakip gerekçeli karar hakkı ile ilgili geniş değerlendirmeler yapan Anayasa Mahkemesi; derece mahkemesince kurulan *mahkûmiyet* hükmünde, indirim sebepleri-

itibarıyla yürürlüğe konulmuş ise de Anayasa Mahkemesi tarafından gerekçe zorunluluğuna çok daha eski bir tarihte işaret edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 26.01.1978 tarihli ve 1977/132 Esas, 1978/6 Karar sayılı kararı: *"477 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu ve Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanunun 41 maddesinin son fıkrasında yeralan hüküm* [Disiplin Mahkemesi, bu kanunu uygularken, maddede yazılı cezanın aşağı ve yukarı hadleri arasında cezayı serbestçe takdir eder.]*; bu mahkemeleri, aşağı ve yukarı hadli cezalar taşıyan kanun maddelerini uygularken, gerekçe göstermeden bu iki had arasında dilediği gibi ceza saptamak konusunda serbest bırakmış değildir. Disiplin mahkemeleri de cezanın aşağı haddini geçince bunun nedenini karar gerekçesinde göstermek zorunluğundadırlar. 41. maddedeki bu hüküm, Anayasanın 135. maddesindeki "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." kuralına ters düşmektedir. Bu nedenlerle itiraz reddedilmelidir."* 24.04.2022 tarihinde https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1978/6 adresinden erişildi.

nin uygulanması sırasında kanunda belirtilen alt ve üst sınırlar arasında bir miktara hükmederken takdir hakkının hangi nedene göre şekillendiğini yansıtan kanunî bir gerekçeye yer verilmemesi suretiyle *adil yargılanma hakkının* ihlâl edildiği iddiasını inceleyerek[41] başvurucu hakkında kurulan hükümde indirim maddesi uygulanırken kanunî sınırlar dâhilinde takdir edilen oranın belirlenmesine etki eden hususların, somut olay ile de ilişkilendirilerek açıklanması hâlinde kanun yolu mercince yapılan inceleme ile derece mahkemesinin kararında usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmaması nedeniyle hükmün dayanağı olan gerekçenin de kanun yolu mercii tarafından kabul edilmesini gözeterek; *"gerekçenin yetersiz veya keyfî olduğunun söylenemeyeceği"* nedenine dayalı olarak başvuruyu *açıkça dayanaktan yoksun* bulmuştur.

Anayasa Mahkemesi aynı kararda; *"Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfilik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez."*[42] şeklinde açıklamaya yer verilmesini müteakip *makul gerekçe* kavramını açıklamıştır. Anayasa Mahkemesi makul gerekçe ile ilgili; *"Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bö-*

41 *İbrahim Ataş,* B. No: 2013/1235, 13.06.2013. 24.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/1235 adresinden erişildi.

42 *İbrahim Ataş,* § 23.

lümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur." şeklinde tespitler yapmıştır.[43]

Keza, Anayasa Mahkemesi bir diğer kararında, ilgililerin kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli unsur olarak gerekçeli kararı belirlemiş ve *"Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, kanun yoluna başvurma olanağını etkili kullanabilmek ve mahkemelere güveni sağlamak açısından, hem tarafların hem kamunun menfaatini ilgilendirmekte olup, kararın gerekçesi hakkında bilgi sahibi olunmaması, kanun yoluna müracaat imkânını da işlevsiz hale getirecektir. Bu nedenle mahkeme kararlarının dayanaklarının yeteri kadar açık bir biçimde gösterilmesi zorunludur."*[44] şeklinde ifadelere yer vermiştir.

Gerekçeli karar hakkının amacı, kişilerin adil bir biçimde yargılanmalarını sağlanması ve bunun denetlenebilmesidir. Ancak Anayasa Mahkemesi gerekçeli karar hakkının, muhakeme sırasında taraflarca öne sürülen tüm iddia ve savunmaların gerekçede ayrıntılı bir şekilde irdelenip yanıtlanması yükümlülüğünü içermediğinin altını çizer.[45]

43 *İbrahim Ataş,* § 24;
Mehmet Zülfü Tekeş, B. No: 2014/12158, 01.02.2017 (davanın esasına etki eden iddiaların değerlendirilmemesinin gerekçeli karar hakkını ihlâl ettiği). 24.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/12158 adresinden erişildi.
Bayram Özkaptanoğlu, B. No: 2013/1015, 08.04.2015 (davanın sonucuna etkili delillerin değerlendirilmemesinin gerekçeli karar hakkını ihlal ettiği) 24.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/1015 adresinden erişildi.
Caner Kandırmaz, 2013/3672, 30.12.2014 (kararın sonucunu etkileyecek nitelikte olan ve dosyaya sunulan belgelerin dikkate alınmaması) 24.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/3672 adresinden erişildi.
İbrahim Şendil, B. No: 2013/4495, 17.07.2014 (dava mahkemesince ileri sürülen bir iddianın temyiz mahkemesince de dikkate alınmaması) 24.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/4495 adresinden erişildi.

44 *Mehmet Yavuz,* B. No: 2013/2995, 20.02.2014. 24.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2995 adresinden erişildi.

45 *İbrahim Ataş,* § 25;

Buna göre "*Yargılama sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi hak ihlaline neden olabilecektir."*[46]

Anayasa Mahkemesi, başkaca bireysel başvurular üzerine yaptığı incelemeler neticesinde kanun yolu mercilerince verilen kararların gerekçelerinin mahiyetine de değinmiştir. Söz konusu değerlendirmeler mealen; kanun yolu mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olmasında zorunluluk bulunmadığına, derece mahkemesinin kararıyla hemfikir olunması durumunda derece mahkemesinin gerekçesine atfen değinilmesinin yeterli olacağına ilişkindir.[47] Fakat Anayasa Mahkemesi aynı kararlarda, kanun yolu mercilerince, ilk kez kanun yolu aşamasında öne sürülen ve yargılamanın esasını teşkil eden ana unsurların incelenmesi suretiyle derece mahkemesi kararının onanmasına ya da bozulmasına karar verildiğinin, kanun yolu incelemesini yapan merci tarafından verilen kararın gerekçesinden anlaşılması gerektiğini vurgular.[48]

Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 04.12.2013, § 56. 24.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5486 adresinden erişildi.

Tülay Gül, B. No: 2019/14704, 02.02.2022, § 36. 24.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2019/14704 adresinden erişildi.

46 *Tülay Gül*, § 31; *Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18.06.2014, §§ 35-39. 24.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/7800 ,adresinden erişildi.

47 *Lokman Sapan*, B. No: 2013/723, 21.11.2013, § 44. 25.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/723 adresinden erişildi; (*"İtiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil etmez."*)

48 *Yasemin Ekşi,* § 57; (*"... temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz mercinin, yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir*

Nitekim Anayasa Mahkemesi, ehliyetin geri alınmasına dair karara karşı yapılan itirazın, itiraz merciince yeterli inceleme yapılmaksızın reddedildiği gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlâl edildiği iddiasına yönelik bireysel başvuru üzerine yaptığı inceleme neticesinde, kanun yolu incelemesi sırasında ileri sürülen ve bizatihi tartışılıp değerlendirilmeyi gerektiren iddialar yönünden kanun yolu merciince herhangi bir değerlendirme yapılmamasının, *gerekçeli karar hakkı* kapsamında *adil yargılanma hakkının ihlâli* ile sonuçlanabileceğini belirterek inceleme konusu karar ile gerekçeli karar hakkının ihlâl edildiğine hükmetmiştir.[49]

---

atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz mercinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir.")

Çetin Gül, B. No: 2020/16856, 02.02.2022, §§ 37-39. 25.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2020/16856 adresinden erişildi.

49 *Caner Kandırmaz*, § 31-33;

(*"31. İtiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil etmez (B. No: 2013/723, 21/11/2013, § 44). Öte yandan somut olayda olduğu gibi itiraz veya temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların itiraz veya temyiz mercilerince cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olabilir.*

32. Bu kapsamda Adana 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 5 yıl süreyle ehliyetin geri alınmasına dair kararının gerekçesini benimsediği anlaşılan itiraz mercii, kararında ayrıca bir gerekçeye yer vermemiştir. Dahası itiraz mercii, kararının sonucunu etkileyecek nitelikte olan ve dosyaya sunulan, başvurucunun söz konusu alkollü araç kullanma eylemini işlemediğine dair Adana 4. Sulh Ceza Mahkemesinin kararını değerlendirmemiş ve başvurucunun bu yöndeki iddiaları hakkında ayrı ve açık bir yanıt vermemiştir.

33. Belirtilen nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.")

Ayrıca bkz; *Lokman Sapan,* §§ 45; *E.D.,* B. No: 2015/1668, 22.02.2018, § 30. 25.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/1668 adresinden erişildi.

Anayasa Mahkemesi tarafından, *gerekçeli karar hakkının* bu nedenle de *adil yargılanma hakkının* ihlâl edildiğine karar verilen bir başka inceleme ise Yargıtay denetiminden geçerek onanmak suretiyle kesinleşen karara ilişkindir.[50] Başvurucunun, tapu iptali ve tescil davasına ilişkin yargılamayı yapan Kadastro Mahkemesince karar duruşma tarihinin yanlış bildirildiği, bahsedilen duruşmada sunulan bilirkişi raporu ve diğer delilleri değerlendirmesi engellenerek savunma ve iddia hakkının kısıtlandığı, Yargıtay temyiz incelemesinde usûlî ve temel haklar dikkate alınmadan gerekçesiz karar verildiği ve bu nedenlerle Anayasa'nın 36 ncı maddesinde yer alan haklarının ihlâl edildiği iddiasını inceleyen Anayasa Mahkemesi, Kadastro Mahkemesinin karar duruşmasını başvurucuya bildirdiği tarihten önce yapması nedeniyle başvurucunun karar duruşmasına katılamamasına ve bu duruşmada mahkemeye sunulan bilirkişi raporlarına itiraz edememesine neden olunduğu, söz konusu mahkeme kararının Yargıtay tarafından, başvurucu vekilinin temyiz dilekçesinde yer verdiği konuya ilişkin şikâyeti hiç incelenmeksizin veya gerekçede bu husus karşılanmaksızın onanmasına karar verildiği bu nedenle *adil yargılanma hakkının ihlâlini ağırlaştıran bir durumun* bulunduğu belirtilmiştir.

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kapsamında Gerekçeli Karar Hakkı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, uygulamakla görevli ve yetkili olduğu AİHS'in 6 ncı maddesinde yer alan *adil yargılanma hakkı*

50 *Faik Gümüş,* B. No: 2012/603, 20.02.2014, §§ 48-55. 25.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/603 adresinden erişildi.

Ceza yargılamasına ilişkin olarak bkz:

Veysi Güneş, B. No: 2015/4993, 13.02.2020, § 34. 25.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/4993 *adresinden erişildi.*

Ali Önal, [GK], B. No: 2015/11798, 25.05.2017, § 62. 25.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/11798 adresinden erişildi.

Billur Güzide Balyemez ve Recai Alper Tunga, B. No: 2014/5909, 25.03.2015, §§ 63-65. 25.04.2022 tarihinde https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/5909 adresinden erişildi.

kavramını, vakıa nezdinde yorumlayarak bu madde ile güvence altına alınmış olan kişi hak ve hürriyetlerinin kapsamını genişletmiştir. AİHM tarafından ifade edildiği üzere; taraf Devletler, AİHS'in 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında belirtilen koşulları karşılama bağlamında seçecekleri yöntem ve araçlar bakımından geniş bir takdir yetkisine sahiptirler. AİHM'in görevi Üye Devletlere hangi araçların tercih edilmesi gerektiğini göstermek değil, Üye Devletlerce AİHS'in 6 ncı maddesinin birinci fıkrası ile hedeflenen amaca ulaşılıp ulaşılmadığını belirlemektir.[51] AİHM, AİHS'in 6 ncı maddesinin bazı zımnî hakları da kapsadığına karar vererek ilgili maddenin güvence alanını genişletmiştir. Bu haklar arasında, *"çelişme ilkesi", "silahların eşitliği ilkesi", "mahkemeye erişim hakkı", "kendi aleyhine beyanda bulunmaktan çekinme hakkı", "duruşmada hazır bulunma hakkı", "duruşmaya etkili katılma hakkı", "delil sunma hakkı", doğrudan doğruyalık ilkesi"* ve *"gerekçeli karar hakkı"* yer alır.[52]

Gerekçeli karar hakkının, AİHS'in 6 ncı maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının aslî bir unsuru olduğuna karar veren AİHM; kendi görevinin, yargılama merciince hükme dayanak olarak gösterilen gerekçenin, yargılama sürecinde öne sürülen iddialara yanıt içerip içermediğinin tespiti olmadığının altını çizer.[53] AİHM, yargılama merciince verilen karara ilişkin herhangi bir gerekçe gösterilmemesini,[54] kanunî unsurları taşıyan bir gerekçeye dayanılmaksızın sadece

51 *Colozza/İtalya, B.* No. 9024/80, *12.02.1985, § 30.* 25.04.2022 tarihinde http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cXoF9_EJR1kJ:hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-57462%26filename%3DCASE%2520OF%2520COLOZZA%2520v.%2520ITALY.docx%26logEvent%3DFalse+&cd=4&hl=tr&ct=clnk&gl=tr adresinden erişildi.

52 Taner, Fahri Gökçen: Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, 2. Baskı, Ankara, 2021, s.52.

53 *Van de Hurk/Hollanda,* 16034/90, B. No. 19.04.1994. 25.04.2022 tarihinde https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57878 adresinden erişildi.

54 *Dulaurans/Fransa*, B. No. 34553/97, 21.03.2000. 25.04.2022 tarihinde file:///C:/Users/ab109456/Downloads/Chamber%20judgments%2021.03.00.pdf adresinden erişildi.

ilgili mevzuat hükmüne atıfta bulunulmakla yetinilmesini,[55] kanunî bir gerekçe gösterilmemesini,[56] yetersiz gerekçe gösterilmesini,[57] ilgilisinin gerekçeden haberdar edilmemesini,[58] yargılama sürecinde taraflarca öne sürülen iddia ve savunmaların değerlendirilmemesini[59] gerekçeli karar hakkının, dolayısıyla AİHS'in 6 ncı maddesinin ihlâli olarak kabul eder.[60]

---

55 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, özellikle ilgili mevzuat hükmünün lafzı muğlak ise ilgili hükme atıfla yetinilmesini *gerekçeli karar hakkının ihlâli* olarak kabul eder. İlgili kararlar için bkz:

Georgiadis/Yunanistan, B. No: 21522/93, 29.05.1997, §§ 40-43. 25.04.2022 tarihinde https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_19233-91_001-68014 adresinden erişildi.

H./Belçika, B. No: 8950/80, 13.11.1987, § 53. 25.04.2022 tarihinde https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_TUR.pdf adresinden erişildi.

H.A.L./ Finlandiya, B. No: 38267/97, 25.01.2004, §§ 50-51. 25.04.2022 tarihinde https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_38267-97_001-23552 adresinden erişildi.

56 *De Moor/Belçika*, B. No. 16997/90, 23.06.1994, §§ 51-57. 25.04.2022 tarihinde https://www.echr.coe.int/Documents/CLIN_2013_04_162_TUR.pdf adresinden erişildi.

57 *Georgiadis/Yunanistan*, §§ 40-43.

58 *Hadjianastassiou/Yunanistan*, B. No. 12945/87, 16.12.1992; (*"Gerekçeli karar, dinlendiklerini taraflara göstermek ve böylece kendi taraflarındaki kararın daha istekle kabul edilmesine katkıda bulunmak amacına hizmet eder. Ayrıca, hâkimler akıl yürütmelerini nesnel argümanlara dayandırmak ve savunma haklarını korumakla yükümlüdürler. Ulusal mahkemeler, kararlarını dayandırdıkları gerekçeleri yeterince net bir şekilde belirtmelidir. Gerekçeli karar, bir başvuru sahibinin mevcut herhangi bir temyiz hakkını yararlı bir şekilde kullanmasını sağlamak için önemlidir.") 25.04.2022 tarihinde* https://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b6f78.html *adresinden erişildi.*

59 *Van de Hurk/Hollanda; Ruiz Torija/İspanya,* B. No. 18390/91, 09.12.1994. 25.04.2022 tarihinde https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-10600 adresinden erişildi.

60 *Ferreira/Portekiz,* [BD], B. No: 19867/12, 28.07.2017, § 84. *"Dürüst adalet idaresine bağlı ilkeyi yansıtan yerleşik içtihata göre, mahkemeler ve mahkemelerin hükümleri, dayandıkları gerekçeleri yeterince belirtmelidir."* 25.04.2022 tarihinde file:///C:/Users/ab109456/Downloads/Relinquishment%20in%20favour

AİHM bu şekilde geliştirdiği içtihadî kabul ile *gerekçeli karar hakkının,* yargılama sürecinde öne sürülen tüm iddiaların yanıtlanmasından ziyade[61] sonuca etkili olan hususların gerekçede ayrıca ve açıkça değerlendirilmesini gerekli ve yeterli bulur.[62] Nitekim AİHM, kanun yolu incelemelerine konu kararlara ilişkin gerekçenin, *ilk kez kanun yolu aşamasında ileri sürülen* ve *yalnızca hükme etkili olan iddiaların değerlendirilmesi* ile oluşturulmasını yeterli görür. Bir başka deyişle kanun yolu merciince hükme etkisi bulunmayan iddiaların gerekçede tartışılmamasını, AİHS'in 6 ncı maddesinin ihlâli olarak değerlendirmez.[63] Buna göre, yargılama sırasında *"açık ve somut"* bir biçimde ileri sürülen bir iddia veya savunma, davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte ise davayla doğrudan ilgilidir ve yargılama merciince gerekçe gösterilerek değerlendirilmelidir. Söz konusu savunma veya iddiaya ilişkin *"ayrı ve açık"* bir değerlendirmenin kararın gerekçesinde yer almaması adil yargılanma hakkı açısından ihlâle neden

%20of%20the%20Grand%20Chamber%20Moreira%20Ferreira%20v.%20Portugal%20(no.%202).pdf *adresinden erişildi*;

Boldea/Romanya, B. No: 19997/02, 15.05.2007, § 30. *"Davanın temel konularının ele alındığı ve neticesinde belirleyici olan argümanlara özel ve açık bir cevap verilen karardan davanın sonucu açık olmalıdır."* 25.04.2022 tarihinde https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-2849 adresinden erişildi.

61 *Karuna/Ukrayna*, B. No. 43788/05, 03.04.2007. 25.04.2022 tarihinde http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RGTL7xbk9CQJ:hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-80349%26filename%3DKARUNA%2520v.%2520UKRAINE.docx%26logEvent%3DFalse+&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr ,adresinden erişildi.

62 *Ruiz Torija/İspanya*; *Hiro Balani/İspanya*, B. No. 18064/91, 09.12.1994. 25.04.2022 tarihinde https://www.asylumlawdatabase.eu/sites/default/files/aldfiles/Greece-JB_v_Greece-ECtHR-amicus-ICJothers-final-eng 2017.pdf adresinden erişildi.

63 *Deryan/Türkiye,* B. No. 41721/04, 21.07.2015. 25.04.2022 tarihinde http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:bjOYIfqbGU4J:hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-159593%26filename%3DCASE%2520OF%2520DERYAN%2520v.%2520TURKEY%2520-%2520%255BTurkish%2520Translation%255D%2520by%2520the%2520Turkish%2520Ministry%2520of%2520Justice.docx%26logEvent%3DFalse+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr adresinden erişildi.

olabilir.[64] Temyiz mercii olarak Yargıtay tarafından verilen kararlar yönünden AİHM, gerek derece mahkemesi gerekse Yargıtay kararında, davanın esasını etkileyebilecek açık ve somut bir iddianın hiçbir surette gerekçelendirilmemesini gerekçeli karar hakkının ihlâli olarak belirlemiştir.[65] Bu nedenle, derece mahkemesi kararında, davanın esasını etkileyebilecek hususlara ilişkin yeterli bir gerekçe ile değerlendirme yapılmışsa, Yargıtay tarafından bu gerekçenin kabulü suretiyle yeni bir değerlendirme yapılmaması ilke olarak kabul edilebilir ise de bazı durumlarda Yargıtayın kendi uygun gerekçelerine yer vermesi gerekebilir.[66]

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ek Protokol No. 11 ile 1998 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bağımsız ve tam zamanlı bir mahkeme olarak faaliyete geçirilmesinden önce AİHS'i uygulamakla görevli ve yetkili olan Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından, kanun yolu mercilerince verilen kararlara ilişkin gerekçelerde ayrıntıların bulunmasına gerek olmadığı yönünde kararlar verilmiş ise de[67] AİHM, kanun yolu mercilerince de AİHS'in 6 ncı maddesinde

64 *Ruiz Torija/İspanya,* §§ 29-30; *Hiro Balani/İspanya*, § 28.

65 *Deryan/Türkiye,* §§ 37-44.

66 *Hirvisaari/Finlandiya*, B. No. 49684/99, 27.12.2001, § 32. 25.04.2022 tarihinde http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7MW-Vwn_eV8J:hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-5599%26filename%3DHIRVISAARI%2520v.%2520FINLAND.docx%26logEvent%3DFalse+&cd=4&hl=tr&ct=clnk&gl=tr adresinden erişildi.

Tatishvili/Rusya, B. No. 1509/02, 22.02.2007, § 62. 25.04.2022 tarihinde https://www.refworld.org/cases,ECHR,4667e2912.html adresinden erişildi.

Emel Boyraz/Türkiye, B. No. 61960/08, 02.12.2014, § 75. 25.04.2022 tarihinde https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-148271 adresinden erişildi.

67 *X/Almanya,* (Komisyon kararı, kabul edilebilirlik), B. No: 8769/79, 16.07.1981. 27.04.2022 tarihinde https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:MjlMnvVUprgJ:https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-86040%26filename%3DX.%2520v.%2520GERMANY.pdf+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr adresinden erişildi.

Les Travaux Du Midi/Fransa, (Komisyon kararı, kabul edilebilirlik), B. No: 12275/86, 02.07.1991. 27.04.2022 tarihinde https://books.google.com.tr/boks

yer verilen *adil yargılanma hakkının* yükümlülüklerinin yerine getirilmesi gerektiğinin altını çizerek denetim mercilerinin kararlarının da gerekçeli olması zorunluluğunu ifade eder. Fakat, kanun yolu mercilerince AİHS'in 6 ncı maddesinin uygulanma yükümlülüğü, söz konusu merci tarafından verilen kararın niteliğine,[68] bu mahkemelere özgü yargılama özelliklerine ve kanun yolu merciinin, ilgili hukuk sistemindeki yargılamada mevcut rolüne göre belirlenir.[69]

?id=pPYW8mcCHm0C&pg=PA110-IA1&lpg=PA110-IA1&dq=Les+Travaux+Du+Midi+v.+France+12275/86&source=bl&ots=mun5vEuMky&sig=ACfU3U1YLewIbc-H3vWvoN5nPdfvzbcYfA&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwj7odn43LP3AhVZQ_EDHaI4BKAQ6AF6BAgNEAM#v=onepage&q=Les%20Travaux%20Du%20Midi%20v.%20France%2012275%2F86&f=false adresinden erişildi.

68 *Garcia Ruiz/İspanya,* B. No: 30544/96, 21.01.1999, § 26. (Karar; kanun yolu merciince bir başvurunun reddedilmesi durumunda derece mahkemesi kararının gerekçelerinin yeterli ve uygun bulduğunun ifade edilmesiyle yetinilebileceğine ilişkindir.) 27.04.2022 tarihinde https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58907 adresinden erişildi.

69 *Hansen/Norveç,* B. No: 15319/09, 02.10,2014, §§ 73-83. 27.04.2022 tarihinde https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-146701 adresinden erişildi.(Özetle; taşınmaz davasına taraf olan başvurucunun, yargılama yapan mahkemece duruşma süresinin kısaltılması nedeniyle tanıklarını dinletme ve yazılı delillerini sunma olanağının kısıtlandığı, ayrıca hukukî iddialarının yargılama makamı tarafından yeterince anlaşılmadığı gerekçeleriyle yaptığı kanun yolu başvurusunun, kanun yolu mahkemesi tarafından; *"Kanun yoluna başvurunun başarısız olacağı açıktır ve bu nedenle Medeni Usûl Kanunun 29-13(2) md'si gereğince başvurunun kabulünün reddi gerekir."* şeklindeki gerekçe ile reddedilmesi nedeniyle yapılan başvuru üzerine AİHM, ilgili ulusal hukuk sistemi üzerinde yaptığı inceleme neticesinde, Medeni Usul Kanunu'na usûl ekonomisine hizmet amacıyla 2005 yılında kanuna getirilen *filtreleme sistemini* değerlendirerek ve kanun yolu mahkemesinin ilgili hukuk sistemindeki rolü ile başvurucunun hukukî menfaatlerini korumaya hizmet edilip edilmediğini denetlemiştir. Değerlendirme neticesinde AİHM, ilgili kanun yolu mahkemesinin ulusal hukuk sisteminde sahip olduğu yetkinin sadece usûl ve hukukîlik denetiminden ibaret olmadığını, aynı zamanda somut olay denetimini de kapsadığını belirlemiştir. Bu nedenle AİHM, tam yetkili bir kanun yolu mahkemesinin incelemekte olduğu somut olay üzerinde, hukuk sistemince kendisine verilen role uygun olarak değerlendirme yaptığına, somut olayın özüne değindiğine ve başvurucunun hukukî men-

Son olarak, AİHM tarafından içtihadî usûlle kapsamı belirlenen gerekçeli karar hakkının, *kanunî olarak geçerli* bir gerekçeyi gerektirdiği belirtilir.[70] Yani söz konusu gerekçe, ilgili davada uygulanabilir olan kanuna dayanmalıdır. Aksi hâlde *adil yargılanma hakkı* ihlâl edilmiş olur.

IV. GEREKÇELİ KARAR HAKKI KAPSAMINDA YARGITAY CEZA DAİRELERİ KARAR YAZIM REHBERİ ESASLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Anayasa'nın 141 inci maddesinin üçüncü fıkrası ile *tüm mahkemeler* için emredici nitelikte düzenlenen *gerekçeli karar yükümlülüğü,* Anayasa Mahkemesi tarafından, AİHM içtihatları ile paralel olarak geliştirilen uygulama uyarınca Anayasa'nın 36 ncı maddesinde yer verilen *hak arama hürriyetinin* bir unsuru olarak temel hak ve hürriyetler arasında kabul edilmiş ve bireysel başvuruya konu olabilen haklar arasında yerini almıştır. Elbette, Anayasa Mahkemesi tarafından temel hak ve özgürlükler arasında olduğu değerlendirilmeseydi de gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca kanun yolu mercileri için de anayasal bir yükümlülük olarak var olmaya devam edecekti. O hâlde gerekçeli karar hakkına riayet, tüm kanun yolu mercileri ve pek tabii Yargıtay için de anayasal bir ödev niteliğindedir.

Ulusal ve uluslararası yüksek mahkeme içtihat ve uygulamaları ile ulusal mevzuatta anayasal ve kanunî düzeyde koruma altına alınan *gerekçeli karar hakkının* derece mahkemelerinin yanı sıra kanun yolu mercilerince de uygulanması, karar mercii açısından kendini denetleme zorunluluğu getirmekle birlikte verilen kararın gerek davanın taraflarının gerekse kamuoyunun denetimine açılması suretiyle şeffaflık sağlanması, ilgili kararın toplum tarafından benimsenmesi ve hukuk

faatlerinin korunması hususunda gerekli özeni gösterdiğine ikna olmadığını belirterek başvurucunun kanun yolu başvurusunun reddine dair kararda belirtilen gerekçenin, başvurucunun sahip olduğu *kanun yoluna başvuru hakkını* etkin bir şekilde kullanmasını sağlayacak nitelikte de olmadığına hükmetmiştir.)

70 Bkz: Dipnot 56.

biliminin gelişimine katkı sunması gibi çeşitli yararları vardır.[71] Modern Ceza Hukuku anlayışında insan hakları anlayışı temeline dayanan ceza muhakemesi hukukunda gerekçe, mahkeme kararlarının meşruiyetini oluşturur, bu amaca hizmet edebilmek için gerekçe, açık, sade ve anlaşılır bir dil ve üslûpla yazılmalıdır. Bilhassa, yargılama konusunda nihaî karar mercii olan Yargıtay kararlarının, erişilebilir ve herkes tarafından anlaşılabilir olması önem arz eder. Önemi ayrıntılı şekilde açıklanan gerekçe, yüksek mahkeme kararlarının da önemli bir parçasıdır. Yüksek mahkeme kararları, kaleme alınan gerekçeleri ile hukuk uygulayıcılarına yol gösterir ve akademik ve bilimsel değerlendirme ve yorumlara konu olarak canlı bir mekanizma olan hukukun gelişiminde önemli rol oynarlar. Bu nedenle Yargıtay kararları, gerek hukuk profesyonellerine gerekse topluma ışık tutan, yol gösteren, benzer davalarda emsal teşkil eden, alanında yapılacak akademik çalışmalara rehber niteliğinde ve hukukun gelişimine katkı sağlayıcı mahiyette olmalıdır.

Daha önceki bölümlerde ifade edildiği üzere yargılama bir bütündür ve kanun yolu incelemesi de yargılama sürecinin bir parçasıdır. Adil yargılanma hakkının ihlâl edilip edilmediği, incelemeye konu eksikliğin, bir bütün olarak yargılamayı adil olmaktan çıkarıp çıkarmadığına göre belirlenir. Gerekçeli karar hakkı da adil yargılanma hakkının bir unsurudur. O hâlde, sonuca etki edecek mahiyetteki bir iddianın, derece mahkemesi tarafından gerekçede tartışılmamış olması ya da bu konuda kanunî bir gerekçeye yer verilmemiş olması durumunda söz konusu usûlî eksikliğin Yargıtay tarafından temyiz incelemesi sırasında giderilmesi mümkündür.

Yargıtay Birinci Başkanlığı tarafından, Yargıtay tarihinde bir ilk olmak üzere, gerek ulusal gerekse uluslararası yüksek mahkeme kararlarına ilişkin araştırmaların yürütülmesi, bu konuda öneriler hazırlanması, gerekçeli karar yazım usûllerine ilişin şablonlar, örnekler, standartlar belirlenmesi ve yazım yöntemleri geliştirilmesi amacıyla, Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun, 06.05.2021 tarihli ve 137 sayı-

71 Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, s.54; Centel/Zafer, s.646.

lı kararı ile *"Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi Hazırlama Komisyonu"* oluşturulmuştur. Komisyon tarafından yaklaşık bir yıl süreyle yapılan kapsamlı çalışmalar neticesinde *"Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi"* (Rehber) Yargıtay kararlarının yazım ilkeleri, Yargıtay kararlarının unsurları ve Yargıtay kararlarının yazımında benimsenen ve dikkat çekilen dil bilgisi kurallarının saptandığı üç ayrı bölüm ile ekinde yer alan şablon kararlardan oluşur. Söz konusu Rehber'in, pilot uygulama amacıyla 2022 yılı itibarıyla Yargıtay 1. Ceza Dairesi nezdinde, 2023 yılı itibarıyla Yargıtayın tüm Ceza Daireleri nezdinde yürürlüğe girmesi planlanmıştır.

Bu bölümde, *"Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi"*nin, gerekçeli karar hakkının beklentilerini karşılamaya yeterli olup olmadığı değerlendirilecek fakat öncesinde Yargıtayın, gerekçeli karar hakkına bakış açısını yansıtan kararları ele alınacaktır.

1. Karar Yazım Rehberinin Yürürlük Tarihi Öncesinde Yargıtay Kararlarında Gerekçe

Türk yargı sisteminde Yargıtayın gerekçeli karar beklentisini yansıtan uygulama ve kabullerine bakıldığında, esasen AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarından daha eski bir döneme dayandığı görülür. Zira, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından geliştirilen eski tarihli bir içtihatta gerekçenin öneminin vurgulandığı görülmektedir. Buna göre, 11.07.1976 tarihli ve 15643 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 07.06.1976 tarihli ve 1976/3-4 Esas, 1976/3 Karar sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'nda[72] yer alan; *"Gerekçenin ilgili bilgi ve belgelerin isabetle takdir edildiğini gösterir biçimde geçerli ve yasal olması aranmalıdır. Gerekçenin bu niteliği yasa koyucunun amacına uygun olduğu gibi, kararı aydınlatmak, keyfiliği önlemek ve tarafları tatmin etmek niteliği de tartışma*

72 Resmî Gazete, 27.04.2022 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/15643.pdf adresinden erişildi.

götürmez bir gerçektir." şeklindeki açıklama ile hükmün dayanağı olan gerekçenin önemine vurgu yapılmıştır. Mezkûr karar içeriğinden anlaşıldığı üzere, karar tarihi itibarıyla, *kanunî (yasal) gerekçe* kavramı, ilk kez Yargıtay tarafından zikredilmiş bir ifadedir.

Aynı şekilde Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 05.05.2015 tarihli ve 2014/8-145 Esas, 2015/145 Karar sayılı kararında da gerekçeli kararın kapsamı mealen; mahkeme kararlarında dayanılan tüm kanıtların, iddia, savunma, tanık anlatımları ile diğer tüm delillerin birlikte değerlendirmesiyle yargılama makamınca ulaşılan neticenin açık şekilde gerekçeye yansıtılması, bu suretle sanığın atılı suç ile ilgili yargılama konusu eyleminin oluşup oluşmadığı, oluşuyor ise hangi suçu oluşturduğu ve suç konusunda mahkemenin kabulünün duraksamaya yol açmayacak biçimde deliller ile irtibatlandırılmak suretiyle denetime imkân verecek şekilde açıklanması olarak belirlenmiştir.

Keza, 11.04.2019 tarihli ve 2018/9-593 Esas, 2019/314 Karar sayılı kararında da Yargıtay Ceza Genel Kurulu; *"Gerekçe, hükmün dayanaklarının, akla, hukuka ve dosya muhtevasına uygun açıklamasıdır. Bu nedenle, gerekçe bölümünde hükme esas alınan veya reddedilen bilgi ve belgelerin belirtilmesi ve bunun dayanaklarının gösterilmesi, bu dayanakların da, geçerli, yeterli ve kanuni olması gerekmektedir. Kanuni, yeterli ve geçerli bir gerekçeye dayanılmadan karar verilmesi, kanun koyucunun amacına uygun düşmeyeceği gibi, uygulamada da keyfiliğe yol açacaktır. Bu itibarla keyfiliği önlemek, tarafları tatmin etmek, sağlıklı bir denetime imkân sağlamak bakımından, hükmün gerekçeli olmasında zorunluluk bulunmaktadır."* şeklindeki açıklamalar ile hükmün, dayanağını, denetlenebilirliğini, ikna ediciliğini gerekçe bölümünden alacağı vurgulanmıştır.[73]

73 Aynı yönde kararlar için bkz:

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 27.03.1995 tarihli ve 8/53-82 Esas, Karar sayılı kararı; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 02.10.2001 tarihli ve 7/179-189 Esas, Karar sayılı kararı; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 13.10.2009 tarihli ve 6/82-231 Esas, Karar sayılı kararı; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 25.01.2011 tarihli ve 7/192-1 Esas, Karar sayılı kararı; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun,

Aynı şekilde Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının *itiraz başvurusu* üzerine yaptığı inceleme neticesinde, 13.02.2020 tarihli ve 2016/1414 Esas, 2020/101 Karar sayılı kararı ile kanun metninin tekrarından ibaret ifadelerin, kanunî bir gerekçeye vücut vermeyeceğinin altını çizmiştir.[74]

27.09.2011 tarihli ve 9/122-187 Esas, Karar sayılı kararı; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 08.06.2021 tarihli ve 2019/14-129 Esas, 2021/259 Karar sayılı kararı.

74 Yargıtay Ceza Genel Kurulu söz konusu kararda hükmün; başlık, sorun, *gerekçe* ve sonuç unsurlarından oluştuğunu belirterek *gerekçe* unsuru yönünden şu şekilde değerlendirme yapmıştır: "*CMK m.230 uyarınca, hükmün gerekçe bölümünde, suç oluşturduğu kabul edilen fiilin gösterilmesi, nitelendirilmesi ve sonuç (hüküm) bölümünde yer alan uygulamaların dayanaklarının gösterilmesi zorunludur. Gerekçe, hükmün dayanaklarının, akla, hukuka ve dosya muhtevasına uygun açıklamasıdır. Bu nedenle, gerekçe bölümünde hükme esas alınan veya reddedilen bilgi ve belgelerin belirtilmesi ve bunun dayanaklarının gösterilmesi, bu dayanakların da geçerli, yeterli ve kanuni olması gerekmektedir. Kanuni, yeterli ve geçerli bir gerekçeye dayanılmadan karar verilmesi, kanun koyucunun amacına uygun düşmeyeceği gibi, uygulamada da keyfiliğe yol açacaktır. Bu itibarla keyfiliği önlemek, tarafları tatmin etmek, sağlıklı bir denetime imkan sağlamak bakımından, hükmün gerekçeli olmasında zorunluluk bulunmaktadır.*

(...)

"Yerel Mahkemenin 05.12.2014 tarihli ikinci kararının hüküm ve gerekçe kısmında ceza adaleti ve hakkaniyet gereği temel ceza belirlenirken alt sınırdan ayrıldığının belirtilmesine rağmen yine temel cezanın tayininde dikkate alınması gereken TCK'nın 61. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen suçun işleniş biçimi, yer ve zamanına ilişkin bentlerin somut olayda hangi sebeple alt sınırdan uzaklaşılmasını gerekli kıldığının belirtilmediği, TCK'nın 109. maddesinin üçüncü fıkrasındaki (b) ve (f) bentlerinin ve 61. maddesinin (a) ve (c) bentlerinin tekrarıyla iktifa edildiği, Yerel Mahkemenin TCK'nın 61. maddesi uyarınca temel cezayı iki yıl altı ay hapis cezası olarak belirlemesinin TCK'nın 3. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "orantılılık" ilkesine ve dosya kapsamına uygun olmadığı, Yerel Mahkemenin bozmaya uyma kararından sonra verdiği ikinci kararında sanıklar hakkında temel cezayı tayin ederken belirtmiş olduğu sebeplerin kanun maddesindeki ifadelerin aynen tekrarından ibaret olduğu, somutlaştırma yapılmadığı, tüm bu nedenlerle hükmün Anayasa'nın 141 ve 5271 sayılı CMK'nın 34, 230 ve 232. maddelerinde öngörülen şekilde kanuni ve yeterli gerekçeyi içermediği anlaşıldığından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının kabulüne karar vermek gerekmiştir."

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından geliştirilen Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararları ile derece mahkemeleri tarafından kaleme alınan gerekçenin taşıması gereken unsurların belirlendiği görülür. Nitekim, gerek 5271 sayılı Kanun'un 289 uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer verilen; *"Hükmün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi"* durumunu, hukuka kesin aykırılık hâli olarak belirleyen ve temyiz dilekçesinde öne sürülmemiş olsa bile bu hususun, kanun yolu merciince re'sen dikkate alınacağını, aykırılığın tespiti hâlinde hükmün bu nedenle bozulmasına karar verileceğini öngören düzenleme, gerekse 1412 sayılı Kanun'un, 5320 sayılı Kanun'un 8 inci maddesi gereği karar tarihi itibarıyla uygulanması gereken 308 inci maddesinin yedinci fıkrasında yer alan düzenleme[75] gereği Yargıtay Ceza Daireleri tarafından derece mahkemesi kararlarında gerekçesizliğin tespit edilmesi, bozma nedeni yapılmaktadır.[76]

Rehber'in yürürlüğünden önce Yargıtay Ceza Dairelerince verilen kararların *gerekçeli karar hakkının* dolayısıyla *adil yargılanma hakkının* gereksinimlerine uygun olup olmadığı yönünden değerlendirme yapıldığında, *onama* ve *bozma* kararları yönünden ikili bir ayrıma gidilmesi gerektiği belirlenmiştir.

75 Bkz: Dipnot 36.

76 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na tabi kararlara ilişkin:

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 22.02.2022 tarihli ve 2021/10500 Esas, 2022/1351 Karar sayılı kararı; Yargıtay 2. Ceza Dairesi, 16.03.2022 tarihli ve 2022/429 Esas, 2022/4783 Karar sayılı kararı; Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 06.04.2022 tarihli ve 2021/9683 Esas, 2022/5094 Karar sayılı kararı; Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 06.04.2022 tarihli ve 2021/630 Esas, 2022/5666 Karar sayılı kararı; Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 29.03.2022 tarihli ve 2019/8237 Esas, 2022/3978 Karar sayılı kararı; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.03.2022 tarihli ve 2022/1224 Esas, 2022/4553 Karar sayılı kararı.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na tabi kararlara ilişkin:

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 14.03.2022 tarihli ve 2022/612 Esas, 2022/1989 Karar sayılı kararı; Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 04.11.2021 tarihli ve 2021/21693 Esas, 2021/17151 Karar sayılı kararı; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 16.12.2021 tarihli ve 2021/13714 Esas, 2021/10077 Karar sayılı kararı; Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 03.10.2018 tarihli ve 2018/4228 Esas, 2018/9174 Karar sayılı kararı.

Buna göre Yargıtay Ceza Dairelerince temyiz incelemesine konu işin esası yönünden verilen bozma kararlarında, olayın başlangıç ve gelişim süreci ile meydana gelen neticenin özetlendiği,[77] sanığın eylemi ile meydana gelen netice arasındaki nedensellik bağının denetlendiği,[78] suç vasfının irdelendiği,[79] cezanın bireyselleştirilmesinde

77 Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 09.03.2022 tarihli ve 2021/22130 Esas, 2022/3091 Karar sayılı kararı, *("... suç tarihinde gece vakti suç arkadaşı ile birlikte müştekiyi zorla bir arkadaşının evine götürüp burada müştekiyi dövüp yaraladıktan sonra silah zoruyla parasını almaları şeklinde meydana gelen olayda ..."*

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 15.03.2022 tarihli ve 2019/10795 Esas, 2022/1962 Karar sayılı kararı, *("Sanığın sevk ve idaresindeki kamyonet ile 5.4 metre genişliğinde olup park halindeki araçlar sebebiyle 3.8 metrelik kısmından trafik akışının sağlandığı sokak üzerinde 13 numarada bulunan iş yerine malzeme bıraktıktan sonra aracının yönünü dik iniş eğimli yol tarafına olacak şekilde park halindeyken, aracın içindeki yükten dolayı dik eğimli yolu kullanmamak için kazanın meydana geldiği 29 numaralı bina önünde yol içinde bulunan 2009 doğumlu ölene aracın sağ arka alt kısmında bulunan amartisör bağlantı parçası ile çarpması şeklinde meydana gelen olayda ...")*

78 Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 20.12.2021 tarihli ve 2021/11156 Esas, 2021/15149 Karar sayılı kararı, *("Sanığın eylemi neticesinde katılanın karın, kol ve kalça bölgelerinden yaralandığı ayrıca kolon perforasyonu nedeniyle hayati tehlike geçirdiği ...")*

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 09.12.2021 tarihli ve 2021/8923 Esas, 2021/28976 Karar sayılı kararı, *("... sanığın eylemi neticesinde araçta herhangi bir zarar meydana gelmediği ...")*

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 22.02.2022 tarihli ve 2021/4989 Esas, 2022/1304 Karar sayılı kararı, *("Sanığın eylemi neticesinde, müştekinin iyileşmesi olanağı bulunmayacak, organlarından birinin yitirilmesi ve konuşma yeteneğini kaybedecek şekilde yaralandığı olayda, ...")*

79 Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 06.04.2022 tarihli ve 2021/10287 Esas, 2022/5071 Karar sayılı kararı, *("Sanığın hurda toplamak amacıyla sokakta gezdiği sırada viyadük üzerinde bulunan ve yayaların yola çıkmasını engellemek amacıyla yolun kaldırım sınırına yerleştirilen fakat bir ucu kopmuş vaziyetteki çelik halatı çalmaya teşebbüs etmesi şeklinde gerçekleşen eyleminin, 5237 sayılı TCK'nın 141/1. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekirken, suç vasfının belirlenmesinde yanılgıya düşülerek aynı Kanunun 142/1-a maddesi gereğince hüküm kurulma*[sı]")

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 30.03.2022 tarihli ve 2019/7112 Esas, 2022/5344

gözetilen hususların incelendiği[80] görülür. Ancak, bu şekilde yapılan temyiz incelemesi neticesinde hükmün, sadece bozma gerektiren yönü karara yansıtılmaktadır. Bir başka ifadeyle, yargılama konusu eylem, olayın başlangıç ve gelişim süreci, öne sürülen temyiz sebepleri ve temyizin odaklandığı hususlar ile temyiz sebepleri ve dava dosyasında bulunan ve hükme esas alınan deliller arasındaki irtibat herhangi bir şekilde karara yansıtılmamaktadır. Bu itibarla Yargıtay Ceza Dairelerinin mevcut uygulamalarına konu kararların kanunî gerekçeye dayandığı söylenemez.

Yargıtay Ceza Dairelerince *usûl kuralına aykırılık* nedeniyle verilen bozma kararlarında[81] ise kararın sadece bozma sebebi teşkil eden

---

Karar sayılı kararı, *("... sanığın zihinsel engelli olan mağdur çocuğa para vermek suretiyle kale içi bölgesinde ıssız bir yere götürdüğü olayda; eyleminin TCK.nın 109/2. maddesinde düzenlenen hile kullanmak suretiyle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında yanılgıya düşülerek yazılı şekilde TCK.nın 109/1. maddesi uyarınca mahkumiyet hükmü kurulması,")*

80 Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 09.03.2022 tarihli ve 2021/11848 Esas, 2022/1859 Karar sayılı kararı, *("Sanığın eylemi neticesinde katılandaki yaralanmanın, hayati tehlike ve orta/2. derece kemik kırığına neden olduğu, birden fazla nitelikli hal ihlaline neden olan sanık hakkında TCK'nin 86/1. maddesince temel cezaya hükmedilirken meydana gelen zararın ağırlığı ve kastın yoğunluğu da dikkate alınarak TCK'nin 3. maddesindeki cezada orantılılık ilkesi gözetilerek, TCK'nin 61. maddesi gereğince sonuç cezaya etkili olacak şekilde alt sınırdan uzaklaşılması gerektiğinin gözetilmemesi* [suretiyle sanık hakkında eksik ceza tayini]")

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 30.03.2022 tarihli ve 2020/851 Esas, 2022/8970 Karar sayılı kararı, *("Olay tarihinde aralarındaki alacak verecek meselesi nedeniyle katılan [...]'ün iş yerine giden sanığın katılan [...]'e tehdit ettiği sırada iş yerine gelen ve aynı zamanda kardeşi olan katılan [...]'ü tehdit ettiği, katılan [...]'ün soruşturma ve kovuşturma aşamalarındaki anlatımlarından sanık katılan [...]'ü tehdit ettiği esnada iş yerinde olduğunun anlaşıldığı ve sanığın katılanlara yönelik tehdit eylemlerini aynı zaman ve olay bütünlüğü içinde gerçekleştirmesi karşısında: sanık hakkında zincirleme suç hükümleri gereği tehdit suçundan bir kez ceza verilip, bu cezanın 5237 sayılı Kanun'un 43/2. maddesi uyarınca arttırılması gerekirken, katılan sayısınca ayrı ayrı ceza verilmek suretiyle fazla ceza tayini,")*

81 Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 21.03.2022 tarihli ve 2021/12303 Esas, 2022/2164

usûlî işleme yer verilerek bozulduğu, herhangi bir şekilde eyleme, meydana geliş şeklinde, meydana gelen neticeye erişim ve bunları denetleme imkânı bulunmadığı görülmektedir.

Karar sayılı kararı, *("Sanıklar müdafii ve sanıklar [...], [...], [...] müdafiinin duruşmalı inceleme taleplerinin 7079 sayılı Kanun'un 94. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK'nin 299. maddesi uyarınca reddiyle incelemenin dosya üzerinden yapılması uygun görülmekle; Dairemizce de benimsenen Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20.10.2009 gün ve 2009/1-85/242 sayılı kararında açıklandığı üzere; aynı suçların şerikleri olarak yargılanan sanıklardan birisinin savunulmasının diğer sanık yönünden savunmada zaafiyet yarattığı durumlarda menfaat uyuşmazlığı bulunduğunun kabulü gerektiği; aralarında menfaat çatışması bulunan sanıkların ayrı ayrı müdafiler yerine ortak müdafiler tarafından savunmalarının yapılması suretiyle 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 38/1 ve 5271 sayılı CMK'nun 152. maddelerine aykırı davranılması,")*

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, 23.11.2021 tarihli ve 2020/15649 Esas, 2021/19641 Karar sayılı kararı*, ("1) Sanık hakkında, 5237 sayılı Kanun'un 142/2-h, 143 maddelerinin uygulandığı, bu maddeler gereğince verilecek cezanın alt sınırının 5 yıldan fazla olduğunun anlaşılması nedeniyle, 5271 sayılı Kanun'un 196/2. maddesi gereği alt sınırı 5 yıl ve daha fazla hapis cezasının gerektiren sanığın istinabe sureti ile sorguya çekilemeyeceğinden, Mahkemesince sorgusu yapılmadan yakalandığı yer İzmir 23. Asliye Ceza Mahkemesinde 09.07.2015 tarihindeki sorgusu ve Kırıkhan 2. Asliye Ceza Mahkemesinde 30.10.2015 tarihindeki ek savunması ile yetinilerek hüküm kurulmak suretiyle sanığın savunma hakkı kısıtlanarak 5271 sayılı Kanun'un 196/2. maddesine aykırı davranılması,*

2) 5237 sayılı TCK'nın 142. maddesinde 6545 sayılı Kanun'un 62. maddesi ile yapılan ve 28.06.2014 tarihinde yürürlüğe giren değişiklik uyarınca, sanık hakkında hükmedilen TCK'nın 142/2-h, 143. maddelerinde öngörülen suçun gerektirdiği cezanın alt sınırının 5 yıldan fazla olması ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.10.2021 tarihli, 2021/35 E., 2021/473 K. sayılı kararı dikkate alınarak, 5271 sayılı CMK'nın 150/3. maddesi uyarınca sanığa zorunlu müdafii atanması gerektiği gözetilmeden, yargılamaya devam edilerek aynı Kanun'un 188/1 ve 289/1-e maddelerine aykırı davranılması suretiyle sanığın savunma hakkının kısıtlanması,")

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 29.03.2022 tarihli ve 2022/2678 Esas, 2022/6283 Karar sayılı kararı*, ("İddianamede sanığın, 6455 sayılı Yasa ile değişik 5607 sayılı Yasanın 3/18. maddesi uyarınca cezalandırılması talep edildiği halde CMK'nun 226.maddesine aykırı olarak ek savunma hakkı tanınmaksızın 6545 ve 7242 sayılı Yasa ile değişik 5607 sayılı Yasanın 3/18-son maddesi delaletiyle 3/5, 3/10, 3/22 ve 5/2. maddeleri uyarınca hüküm kurulmak suretiyle savunma hakkının kısıtlanması,")*

Yargıtay Ceza Dairelerinin onama kararları yönünden ise gerekçeli karar hakkının karşı karşıya kaldığı durum daha vahimdir. Şöyle ki Yargıtay Ceza Dairelerinin mevcut uygulamalarında, onama kararlarına konu olan ve derece mahkemelerince yapılan yargılamaya konu eylem ile bozma ilâmlarında incelendiği tespit edilen ve kararlara yansıtılan hususlara yer verilmediği görülür.[82] Ceza yargılamasına konu olayın özetlenmediği, temyiz sebeplerinin ve temyizin odaklandığı hususların belirtilmediği onama kararlarında, kanunî bir gerekçeye yer verildiği söylenemez. Her ne kadar Daireler tarafından oluşturulan formül onama şablonlarında derece mahkemesinin gerekçesinin yerinde bulunduğu ifade edilmekte ise de bahse konu gerekçede, kanun yolu aşamasında öne sürülen temyiz sebeplerinin nelerden ibaret olduğu ve hangi delil itibarıyla temyiz sebeplerinin yerinde görülmediği hususlarında herhangi bir denetime imkân verilmemektedir. Nitekim, daha önce izah edildiği üzere Anayasa Mahkemesi kararlarıyla,[83] temyiz mercii tarafından derece mahkemesinin kararının uygun bulunduğu durumlarda, derece mahkemesi kararının gerekçesini aynen kullanmak ya da söz konusu gerekçeye atıfta bulunulmak suretiyle temyiz aşamasında öne sürülmüş hususların incelendiğinin şeffaf bir

82 Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 07.04.2022 tarihli ve 2019/7515 Esas, 2022/5774 Karar sayılı kararı, *("Mahkemece kanıtlar değerlendirilip gerektirici nedenleri açıklanmak suretiyle verilen beraat kararı usul ve yasaya uygun bulunduğundan, katılan vekilinin herhangi bir nedene dayanmayan temyiz itirazlarının reddiyle hükmün ONANMASINA,")*

Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 07.04.2022 tarihli ve 2021/10958 Esas, 2022/5279 Karar sayılı kararı, *("Dosya ve duruşma tutanakları içeriğine, toplanıp karar yerinde incelenerek tartışılan hukuken geçerli ve elverişli kanıtlara, gerekçeye ve hakimin takdirine göre; sanık [...] müdafiinin temyiz itirazı yerinde görülmemiş olduğundan reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün tebliğnameye uygun olarak ONANMASINA,")*

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 04.04.2022 tarihli ve 2022/1110 Esas, 2022/6599 Karar sayılı kararı, *("Yapılan duruşmaya, toplanan ve karar yerinde açıklanan delillere, gösterilen gerekçeye ve takdire göre, katılan [...] vekili ile sanık müdafiinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün istem gibi ONANMASINA,")*

83 İlgili karar örnekleri için bkz: Dipnotlar 47-48.

şekilde tutanağa yansıtılması gerekmektedir. Aksi hâlde Anayasa Mahkemesi tarafından, *gerekçeli karar hakkının* ihlâl edildiğine karar verildiği görülür.[84]

Sonuç olarak, Yargıtay Ceza Dairelerinin hâli hazırda uygulaması olan ve kapsam itibarıyla somut olayı, başlangıç ve gelişim sürecini, temyiz incelemesine konu sebepleri, temyiz sebeplerinin dava dosyasında mevcut hangi delil karşısında yerinde görülmediğini yansıtmayan, ulaşılan netice ile dava dosyasında bulunan deliller arasında denetime imkân sunacak şekilde bir bağlantının kurulmadığı kararların, gerekçeli karar hakkının ihlâline konu olmasının yanında, öğreticilik ve içtihat birliğini sağlamaya hizmet etmekten de uzak olduğu belirtilmelidir.

2. Karar Yazım Rehberinin Yürürlük Tarihi Sonrasında Yargıtay Kararlarında Gerekçe

Bu başlık altında, Yargıtay Birinci Başkanlığı tarafından, 2023 yılı itibarıyla tamamen yürürlüğe konulması planlanan *"Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi"*nde belirlenen esaslar ile benimsenen yeni karar yazım tekniği karşısında gerekçeli karar hakkının gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmadığı incelenerek Yargıtay tarihinde reform niteliğinde olan kapsamlı çalışma ile belirlenen ilke ve esaslar çevçevesinde değerlendirme yapılacaktır.

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu tarafından gerekçeli karar yazım esaslarının belirlenmesi amacıyla oluşturulan *"Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi Hazırlama Komisyonu"* tarafından, gerek karar yazım yöntemlerini gerekse örnek şablonları içeren *Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi* hazırlanmıştır.

Rehber'in teknik özellikleri incelendiğinde üç ana bölüm ve her bir bölümün kendi içinde iki alt kısımdan oluştuğu, ekinde ise karar yazımında izlenecek şeklî standartlara yer verilen örnek şablonlar bulunduğu görülür. Bu çalışmanın amacı itibarıyla Rehber'in, *İlâm Ya-*

84 İlgili karar örnekleri için bkz: Dipnot 52.

zım İlkeleri başlığını taşıyan ve karar yazımında uyulması gereken; sayfa düzeni, yazı stili ve harf boyutu, satır ve paragraf aralıkları gibi standartlar ile kararlarda alıntı ve/veya atıf yapılması durumunda izlenecek yöntemin belirlendiği birinci ana bölüm, *İlâmın Unsurları* başlıklı ikinci ana bölümün, Yargıtay ilâmlarında kurumsal logonun kullanılmasını, ilâm başlığının şeklî ölçütlerini başlıklarda yer verilen hususlarda kanunî sıralamanın esas alınmasını belirleyen *İlâm Başlığının Unsurları* başlıklı birinci kısmı ve üçüncü ana bölümünde yer verilen *İlâmlarda Dikkat Edilmesi Gereken Dil Bilgisi Kuralları,* incelemenin kapsamı dışında tutulmuş ve *gerekçeli karar hakkı* yönünden önem arz eden ikinci ana bölümün *İlâm Metninin Unsurları* başlıklı ikinci kısmı incelemeye tabi tutulmuştur.

Rehber'in ikinci bölümünün ikinci kısmında, Yargıtay ilâmlarının metninde yer verilecek unsurlar belinlenmiş olup bu kısımda temyiz talebinin reddine ilişkin kararlar ile Yargıtay tarafından işin esasına girilerek verilen kararlar yönünden ayrı ilkeler belirlenmiştir. Gerek usûl yönünden gerekse esas yönünden verilen kararlara ilişkin yapılan bu düzenlemelerde ilk dikkat çeken husus, her iki karar türünde de 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun (2797 sayılı Kanun) 40 ıncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilen *"Yargıtay incelemesi için dairelere gelen dosyalar bekletilmeksizin görev ve iş bölümü, temyiz kabiliyetinin bulunup bulunmadığı, temyiz isteminin süresi içinde olup olmadığı, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönlerinden ön incelemeye tabi tutulur."* hükmünün uygulanması olup temyiz talebinin reddini gerektiren kararlar yönünden, bu kararların kanunî bir nedene dayandığı gözetilerek temyiz sebebinin reddini gerektiren kanunî sebep(ler)e yer verilerek kararın gerekçelendirildiği, ilâm metninde herhangi bir başlıklandırmaya gidilmediği görülür.[85]

85 Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi, Ceza Daireleri Örnek Şablon Kararları,

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yönünden:

"Ankara (...). Ağır Ceza Mahkemesinin, 08.01.2016 tarihli ve 2015/... Esas, 2016/... Karar sayılı kararının *sanık müdafii* tarafından temyizi üzerine yapılan

İşin esası hakkında verilen kararlar yönünden ise gerek onama gerekse bozma kararlarına ilişkin ilâmlarda, temyiz talebinin öncelikle 2797 sayılı Kanun'un 40 ıncı maddesi gereği *ön inceleme* aşamasına tabi tutulduğu anlaşılmaktadır.[86]

ön inceleme neticesinde gereği düşünüldü:

Sanık müdafiinin yokluğunda verilip 01.02.2016 tarihinde usûlüne uygun şekilde tebliğ edilen karara karşı, karar tarihi itibarıyla 6723 sayılı Kanun'un 33 üncü maddesiyle değişik 5320 sayılı Kanun'un 8 inci maddesi gereği yürürlükte bulunan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (1412 sayılı Kanun) 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirlenen bir haftalık kanunî süre geçtikten sonra 07.03.2016 tarihinde temyiz isteğinde bulunulduğu, hükmün, 1412 sayılı Kanun'un 305 inci maddesinin birinci fıkrası gereği *re'sen temyize de tabi olmadığı* anlaşılmakla, *sanık müdafiinin temyiz isteğinin,* 1412 sayılı Kanun'un 317 nci maddesi gereği, *Tebliğname'ye aykırı olarak, oy birliğiyle* REDDİNE,"

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu yönünden:

"Ankara Bölge Adliye Mahkemesi (...). Ceza Dairesinin, 18.10.2018 tarihli ve 2018/... Esas, 2018/... Karar sayılı kararının *sanık müdafii* tarafından temyizi üzerine yapılan *ön inceleme* neticesinde gereği düşünüldü:

Sanık hakkında, Ankara (...). Asliye Ceza Mahkemesinin, (...) tarihli ve 2017/... Esas, 2017... Karar sayılı kararı ile "..." suçundan, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (...) ıncı maddesi uyarınca kurulan *"2 yıl"* hapis cezası ile mahkûmiyet hükmüne konu cezanın türü ve miktarı ile istinaf incelemesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince verilen *esastan ret kararı* ve bu karara yönelik temyizin niteliği karşısında;

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 286 ncı maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde yer verilen

*"İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adlî para cezalarına ilişkin istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları"*nın temyiz incelemesine tabi olmadığına ilişkin düzenleme ile incelemeye konu suçun, aynı Kanun'un 286 ncı maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında da bulunmadığı dikkate alındığında, *sanık müdafiinin temyiz isteminin,* 5271 sayılı Kanun'un 298 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, *Tebliğname'ye uygun olarak, oy birliğiyle* REDDİNE,"

86 Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi, Ceza Daireleri Örnek Şablon Kararları,

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yönünden:

Ön inceleme aşamasında *temyiz isteğinin/isteminin reddini gerektirir bir durumun bulunmadığının* tespit edilmesi üzerine işin esasına ilişkin inceleme, belirlenen başlıklar altında yapılır. Buna göre öncelikle dava dosyasının, *kovuşturma aşamasından itibaren* geçirdiği aşamalar *Hukukî Süreç* adlı (I) numaralı başlık altında ilâma yansıtılır.[87] Bu başlık altında, temyiz incelemesine konu hükmün ya da kara-

"Sanık hakkında kurulan hükmün; karar tarihi itibarıyla 6723 sayılı Kanun'un 33 üncü maddesiyle değişik 5320 sayılı Kanun'un 8 inci maddesi gereği yürürlükte bulunan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (1412 sayılı Kanun) 305 inci maddesi gereği temyiz edilebilir olduğu, karar tarihinde yürürlükte bulunan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 260 ıncı maddesinin birinci fıkrası gereği temyiz edenin hükmü temyize hak ve yetkisinin bulunduğu, 1412 sayılı Kanun'un 310 uncu maddesi gereği temyiz isteğinin süresinde olduğu, aynı Kanun'un 317 nci maddesi gereği temyiz isteğinin reddini gerektirir bir durumun bulunmadığı yapılan *ön inceleme* neticesinde tespit edilmekle, gereği düşünüldü:"

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu yönünden:

"İlk Derece Mahkemesince verilen hükme yönelik istinaf incelemesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen kararın; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 286 ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca temyiz edilebilir olduğu, 260 ıncı maddesinin birinci fıkrası gereği temyiz edenin hükmü temyize hak ve yetkisinin bulunduğu, 291 inci maddesinin birinci fıkrası gereği temyiz isteminin süresinde olduğu, 294 üncü maddesinin birinci fıkrası gereği temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerine yer verildiği, 298 inci maddesinin birinci fıkrası gereği temyiz isteminin reddini gerektirir bir durumun bulunmadığı yapılan *ön inceleme* neticesinde tespit edilmekle, gereği düşünüldü:"

87 Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi, Ceza Daireleri Örnek Şablon Kararları,

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yönünden: "Ankara (...). Asliye Ceza Mahkemesinin, 17.05.2016 tarihli ve 2015/... Esas, 2016/... Karar sayılı kararı ile sanık hakkında *(...)* suçundan, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (...) nci maddesinin (yazıyla) inci fıkrası ve 53 üncü maddesinin (yazıyla) fıkrası uyarınca *(...) hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hak yoksunluklarına* karar verilmiştir."

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu yönünden:

"1. Ankara (...). Ağır Ceza Mahkemesinin, 15.06.2017 tarihli ve 2016/... Esas,

rın künyesine, suç vasfına, ilgili kanun ve uygulama maddelerine ve sonuç hükme ya da karara yer verildiği görülür. Dava dosyası daha önce kanun yolu incelemesinden geçmiş ise buna ilişkin bilgiler, ilgili bozma kararının künyesi ile bozma nedenleri kısaca özetlenmek suretiyle belirtilir. Bu sayede Yargıtay ilâmında temyiz incelemesine konu dava dosyasının geçirdiği hukukî aşamalar, aşamalarda eylem hakkında yapılan vasıflandırma(lar) ve uygulama(lar) ile sonuç hüküm(ler) ya da karar(lar)ın denetlenebilir hâle getirileceği anlaşılmaktadır.

İlâm metninin (II) numaralı başlığı, *Temyiz Sebepleri* olup bu başlık altında hükmü ya da kararı temyiz eden(ler)in ileri sürdüğü temyiz sebeplerine yer verilir.[88] Bu sayede taraflarca öne sürülen temyiz sebepleri, temyizin odaklandığı esaslı noktalar ve Yargıtay tarafından dava dosyasının hangi yönlerden incelendiği gerekçeli karara yansıtılır. 5320 sayılı Kanun'un 8 inci maddesi uyarınca yürürlükte bulunan 1412 sayılı Kanun'un temyiz hükümlerine tabi dava dosyaları yönünden Yargıtay Ceza Daireleri, öne sürülen temyiz sebepleri ile bağlı değil ise de bu karar türleri yönünden de *Temyiz Sebepleri* başlığına yer verilmesi, temyizin odaklandığı noktaların denetlenebilirliği ile temyiz incelemesinin şeffaflığını sağlamak açısından yerinde bu-

2017/... Karar sayılı kararı ile sanık hakkında *(...)* suçundan, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (...) inci maddesinin (yazıyla) inci fıkrası ve 53 üncü maddesinin (yazıyla) inci fıkrası uyarınca *(...) hapis cezası ile cezalandırılmasına* ve *hak yoksunluklarına* karar verilmiştir.

2. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi (...). Ceza Dairesinin, 10.01.2018 tarihli ve 2017/... Esas, 2018/... Karar sayılı kararı ile sanık hakkında İlk Derece Mahkemesince kurulan hükme yönelik *sanık müdafiinin* istinaf başvurusunun 5271 sayılı Kanun'un 280 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca *esastan reddine* karar verilmiştir."

88 Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi, Ceza Daireleri Örnek Şablon Kararları,

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yönünden: "*Sanığın temyiz isteği,* (...)'na *vesaire* ilişkindir."

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu yönünden: *"Sanığı temyiz istemi,* (...)'na ilişkindir."

lunmuştur. 5271 sayılı Kanun yönünden ise bu başlık ayrıca önem arz eder. Şöyle ki 5271 sayılı Kanun'un 294 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer verilen; *"Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır."* şeklindeki düzenleme ile aynı Kanun'un 298 inci maddesinin birinci fıkrasının ilgili bölümünde belirtilen; *"Yargıtay ... temyiz dilekçesinin temyiz sebeplerini içermediğini saptarsa, temyiz istemini reddeder."* şeklindeki hüküm karşısında, 5271 sayılı Kanun'un temyiz sisteminde *sebeple bağlılık ilkesini* kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla 5271 sayılı Kanun'un temyize ilişkin hükümlerine tabi dava dosyaları açısından öne sürülen temyiz sebepleri hem *temyiz isteminin reddini gerektirir bir durumun bulunup bulunmadığının* denetlendiği *ön inceleme* aşaması açısından[89] hem de Yargıtayın temyizen inceleme yetkisinin sınırlarını belirlemek açısından kritik bir öneme sahiptir. Nitekim, temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerine yer verilmemişse, Yargıtay tarafından hâli hazırda da *temyiz isteminin reddine* karar verildiği anlaşılmaktadır.[90]

89 "İlk Derece Mahkemesince verilen hükme yönelik istinaf incelemesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen kararın; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 286 ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca temyiz edilebilir olduğu, 260 ıncı maddesinin birinci fıkrası gereği temyiz edenin hükmü temyize hak ve yetkisinin bulunduğu, 291 inci maddesinin birinci fıkrası gereği temyiz isteminin süresinde olduğu, 294 üncü maddesinin birinci fıkrası gereği temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerine yer verildiği, 298 inci maddesinin birinci fıkrası gereği temyiz isteminin reddini gerektirir bir durumun bulunmadığı yapılan *ön inceleme* neticesinde tespit edilmekle, gereği düşünüldü:"

90 Mevcut uygulama:

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 13.04.2021 tarihli ve 2020/4456 Esas, 2021/6740 Karar sayılı kararı, (*"[...]'nın süre tutum dilekçesinde temyiz sebepleri bildirmediği, gerekçeli kararın kendisine tebliğinden sonra da temyiz sebepleri içeren bir dilekçe sunmadığı anlaşılmakla, temyiz talebinin CMK'nin 294/1, 295/1 ve 298/1. maddeleri uyarınca REDDİNE,")*

Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 04.04.2022 tarihli ve 2021/17475 Esas, 2022/4799 Karar sayılı kararı, (*"... sanık müdafiinin temyiz dilekçesinin sebep içermemesi sebebiyle, sanığın temyiz itirazının 5271 sayılı CMK'nın 298. maddesi uyarınca gerekçe yönünden tebliğanmeye uygun olarak REDDİNE")*

Esasa yönelik temyiz incelemesi yapılan dava dosyalarında (III) numaralı başlık *Olay ve Olgular* olup bu bölümde temyiz incelemesine konu eylemin başlangıç ve gelişim süreci ile meydana gelen netice özetlenir; temyiz incelemesinin dayanağı olan deliller belirtilir.[91,92] Esasen,

---

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 30.03.2022 tarihli ve 2021/17946 Esas, 2022/5309 Karar sayılı kararı, *("5271 sayılı CMK.nın 294. maddesindeki "Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır." şeklindeki düzenlemeye rağmen, sanığın 22.12.2020 tarihli temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerini göstermediği gibi kararın usul ve yasaya aykırı olduğu yönünde dahi bir beyanının bulunmadığı anlaşıldığından, temyiz isteminin 5271 sayılı CMK.nın 298. maddesi uyarınca REDDİNE,")*

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 16.03.2022 tarihli ve 2021/1205 Esas, 2022/3366 Karar sayılı kararı, *("5271 sayılı CMK'nın 294. maddesindeki "Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır." şeklindeki düzenlemeye rağmen, sanığın 30.11.2020 tarihli temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerini göstermediği ve gerekçeli kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren aynı Kanun'un 295/1. maddesinde belirtilen 7 günlük süre içerisinde gerekçeli temyiz dilekçesi vermediği anlaşıldığından, sanığın temyiz isteğinin CMK'nın 298. maddesi uyarınca REDDİNE,")*

Rehber'in yürürlüğe giriş tarihinden sonra da aynı uygulamaya devam edileceği ve bu durumda *ön inceleme* aşamasının işin esasına geçilmesine engel teşkil edeceği anlaşılmaktadır:

"Ankara Bölge Adliye Mahkemesi (...). Ceza Dairesinin, 08.01.2020 tarihli ve 2019/... Esas, 2020/... Karar sayılı kararının, *sanık müdafii* tarafından temyizi üzerine yapılan *ön inceleme* neticesinde gereği düşünüldü:

Ayrıntıları, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 10.10.2019 tarihli ve 2019/9.MD-355 Esas, 2019/596 Karar sayılı kararında açıklandığı üzere; sanık müdafiinin yokluğunda verilen ve 03.06.2020 tarihinde usûlüne uygun şekilde tebliğ edilen karara karşı, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 291 inci maddesinin birinci fıkrasında belirlenen kanunî süre içerisinde 16.06.2020 tarihli, temyiz sebebi içermeyen, dilekçe ile temyiz isteminde bulunduğu; ancak aynı Kanun'un 295 inci maddesinin birinci fıkrasında öngörülen 7 günlük kanunî süre içerisinde temyiz nedenlerini içeren gerekçeli temyiz dilekçesini sunmadığı anlaşılmakla, *sanık müdafiinin temyiz isteminin,* 5271 sayılı Kanun'un 298 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, *Tebliğname'ye uygun olarak, oy birliğiyle* REDDİNE,"

91 *Örnek;*

"1. Sanık ile maktul aynı binada komşu olup aralarında, sebebi kesin olarak

Yargıtay tarafından izlenecek yeni karar yazım tekniği ile *gerekçeli karar hakkının* yanı sıra içtihat birliğinin sağlanması ve öğreticilik hususlarında en önemli rol bu başlığa aittir. Şöyle ki somut olayın özellikleri, başlangıç ve gelişim süreci ile meydana gelen neticenin hukukî bir perspektifle gerekçeye yansıtılması, olayın başlangıç ve gelişimi sırasında gerçekleşen, haksız tahrik, meşru savunma, failin kusurunun türü

belirlenemeyen ancak, zaman zaman sözlü tartışmalara neden olan anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Suç tarihinde maktul, evinden çıkan sanığı görmüş ve arkasından koşarak gelip sırtına sopa ile vurmuştur. Bunun üzerine sanık, üzerinde bulunan bıçak ile maktulün vücudunun çeşitli yerlerine vurmaya başlamıştır.

2. Sanığın eylemleri neticesinde maktul, Adli Tıp Kurumu Ankara Morg İhtisas Şubesince tanzim olunan (...).(…).(...) tarihli otopsi raporunda belirtildiği üzere göğüs ve karın bölgesine isabet eden ve her biri tek başına öldürücü nitelikteki 8 adet delici ve kesici alet yaralanmasına bağlı, çoklu iç organ yaralanması nedeniyle gelişen iç kanama sonucu olay yerinde hayatını kaybetmiştir.

3. Sanık, olaydan hemen sonra suçta kullandığı bıçak ile teslim olmuş ve soruşturma aşamasında alınan ifadesinde suçunu ikrar etmiş, bu savunma ilerleyen aşamalarda da değişmemiştir.

4. Maktulün eylemleri neticesinde sanıkta meydana gelen yaralanmaya ilişkin olarak, Adli Tıp Kurumu Ankara Şube Müdürlüğünce tanzim olunan (...).(…).(...) tarihli adli muayene raporu ile sanığın, sırt bölgesinde künt travmaya bağlı oluşan ekimoz nedeniyle *basit tıbbi müdahale ile giderilebilir* nitelikte yaralandığı anlaşılmıştır.

5. Olay anını gösteren kamera kaydı ile görüntülerin tutanağa bağlandığı (...).(…).(...) tarihli bilirkişi raporu dosyada mevcuttur.

6. Sanık müdafii tarafından sanığın akıl hastası olduğuna yönelik savunma karşısında Mahkemesince yapılan araştırma neticesinde, İstanbul Adli Tıp Kurumu Gözlem İhtisas Dairesi ve Dördüncü İhtisas Dairesi tarafından tanzim olunan (...).(…).(...) ve (...).(…).(...) tarihli raporları dosya arasına alınmıştır."

92 Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi, Ceza Daireleri Örnek Şablon Kararları,

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun temyiz hükümlerine tabi dava dosyaları yönünden bu kısım kendi içinde *"İlk Derece Mahkemesinin Kabulü"* ve *"Bölge Adliye Mahkemesinin Kabulü"* şeklinde iki alt başlığa ayrılmıştır. Buna göre, ilk derece mahkemesinin oluşa ilişkin kabulü bölge adliye mahkemesince değiştirilmişse bölge adliye mahkemesinin kabulüne de ayrıca ve açıkça yer verilirken herhangi bir isabetsizlik bulunmamış ise bu hususun ifade edilmesiyle yetinildiği görülür.

ve ağırlığı gibi hukukî müesseselerin olay içinde örgüsel olarak bir bütün hâlinde aktarılması benzer olaylarda suç vasfının belirlenmesi, kusurun türü ve ağırlığı ve yargılama neticesinde kurulacak hüküm gibi hususların belirlenmesi açısından soruşturma makamları ve yargılama ve denetim mercileri açısından yol gösterici olacağı gibi kamuoyu nezdinde farkındalık yaratmaya elverişli ve Yargıtay tarafından benzer olaylarda farklı kararlar verilerek hukukî belirlilik ilkesinin zedelenmesini önleyici olacaktır. Ayrıca, mevcut sistemde Yargıtay Ceza Dairelerinin onama kararlarında somut olayın, dava dosyasındaki delillerin, temyiz sebeplerinin denetimine imkân bulunmaması ve onama kararlarının formül şablonlardan ibaret olması[93] karşısında, Rehber ile belirlenen esasların sadece bozma kararları yönünden değil onama kararları için de uygulanmasına karar verilmiş olması, onama kararlarının yol göstericiliğini artıracak ve Yargıtayın içtihat mahkemesi işlevini daha etkin hâle getirecektir. Buna ek olarak, gerek AİHM gerekse Anayasa Mahkemesi kararları ile kanun yolu merciince derece mahkemesi kararının uygun bulunması durumunda o mahkemenin gerekçesine atıfta bulunulmakla yetinilmesinin gerekçeli karar hakkını karşılamaya elverişli olduğu ifade edilmiş ise de Yargıtay tarafından onama kararı verilen dava dosyalar için de o dosyaya münhasır gerekçenin bizzat Yargıtay tarafından yazılacak olmasının, *gerekçeli karar hakkı* dolayısıyla *adil yargılanma hakkı* bakımından, insan haklarına saygı ve insan haklarının korunması yönünden Yargıtayı, AİHM ve Anayasa Mahkemesinin perspektifinden daha ileri bir seviyeye taşıyacağını ifade etmek, abartıdan uzak olacaktır.

Rehber ile belirlenen ve esasa ilişkin inceleme yapılan kararlarda (IV) numaralı başlık *Gerekçe* olup bu başlık Rehber ile belirlenen ilkeler doğrultusunda hedeflenen *gerekçeli karar hakkının* gereksinimlerinin karşılanmasına hizmet eden bölümdür. *Gerekçe* başlığı altında, öne sürülen temyiz sebepleri, dava dosyasında mevcut somut delillerle ilişkilendirilerek değerlendirilir.[94] Bu bölüm gerek hukukî tartışma ve

93 Bkz: Dipnot 82.

94 Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi, Ceza

değerlendirmelerin gerekse tarafların verilen karar üzerinde vicdanî tatmine ulaşmalarını hedefleyen, ulaşılan neticeye dayanak teşkil eden nedenlerin yansıtıldığı bölümdür. *Gerekçe* başlığı altında yapılan değerlendirmeler, Yargıtay tarafından ulaşılan neticenin mantık düzleminde dayanağını teşkil eder. *Gerekçe* başlığında yer verilecek hususlar ile oluşturulacak olan Yargıtay kararlarının gerekçesi, hukuk profesyonellerine ve tüm ilgililere yol gösterici, benzer davalarda emsâl teşkil edici, alanında yapılacak akademik çalışmalara kaynak niteliğinde ve hukuk biliminin gelişimine katkı sağlayıcı bir işlevi yerine getirecektir. *Gerekçe* bölümünde temyiz incelemesinin niteliğinin gerektirdiği ölçüde ve uygun düştüğü oranda ilgili kanun madde-

Daireleri Örnek Şablon Kararları,

"1. Sanığın aşamalarda değişmeyen samimi ikrarı ile bu ikrarın, olay yerini gösteren kamera kayıtlarının incelenmesi neticesinde elde edilen görüntü dökümlerine ilişkin (...).(…).(...) tarihli bilirkişi raporu ile desteklenmesi karşısında suçun sanık tarafından işlendiği sübuta ermiştir.

2. Yargılama sürecinde ileri sürülen sanığın akıl hastası olduğuna yönelik savunma karşısında Mahkemesince İstanbul Adli Tıp Kurumu Gözlem İhtisas Dairesi ve Dördüncü İhtisas Dairesi tarafından tanzim olunan (...).(…).(...) ve (...).(…).(...) tarihli raporların incelenmesi neticesinde, söz konusu raporlar arasında hükme esas alınmalarına engel herhangi bir çelişkinin bulunmadığı belirlenmiştir.

3. Olay anına ilişkin kamera kaydı ile buna ilişkin görüntülerin tutanağa bağlandığı (...).(…).(...) tarihli bilirkişi raporu ve sanık hakkında Adli Tıp Kurumu Ankara Şube Müdürlüğünce tanzim olunan (...).(…).(...) tarihli adlî muayene raporu kapsamında, sanığın yargılama konusu eylemini, maktulün kendisine sopayla vurmak suretiyle gerçekleştirdiği haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında gerçekleştirdiği anlaşılmakla, sanık hakkında kurulan hükümde, (…) yıldan (…) yıla kadar hapis cezası öngören 5237 sayılı Kanun'un 29 uncu maddesinin birinci fıkrasının uygulanması sırasında *tahrikin türü ve ulaştığı boyut* gözetilerek takdir kılınan (…) yıl hapis cezasında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşılmıştır.

4. Yargılama sürecindeki işlemlerin usul ve kanuna uygun olarak yapıldığı, delillerin gerekçeli kararda gösterilip tartışıldığı, vicdanî kanının dosya içindeki belge ve bilgilerle uyumlu olarak kesin verilere dayandırıldığı, eylemin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin saptandığı, eyleme uyan suç tipi ile yaptırımların doğru biçimde belirlendiği anlaşılmıştır."

sinin gerekçesine, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında ortaya konulan görüşlere ve konu hakkında yapılmış akademik araştırmalara ve kaleme alınmış eserlere, ulusal ve uluslararası uygulamalara yer verilmesi yargı içtihatlarında istikrar sağlayacaktır. Sanığın iddianamede belirtilen eyleminin analiz edildiği, elde edilen somut deliller ile sanığın eylemi ve uygulanan kanun maddesi arasındaki bağın açıkça izah edildiği, meydana gelen netice ile uygulanması öngörülen ceza miktarı arasında *"orantılılık ilkesi"*nin irdelendiği ve cezanın bireyselleştirilmesi kurallarının denetlendiği *Gerekçe* bölümü ile Yargıtay Ceza Daireleri kararları gerek tarafların gerekse toplumun hukuka olan güvenini güçlendirecektir.

Rehber'in yürürlük tarihi itibarıyla Yargıtay Ceza Daireleri ilâmlarında görülecek son başlık, (V) numaralı *Karar* başlığı olup bu başlık altında Yargıtay tarafından verilen kararın ne olduğunun açıklanmasıyla yetinilmektedir.[95]

SONUÇ

İnsanoğlunun *"Neden?"* sorusunun cevabı gerekçede yatar. Sosyal ilişkiler açısından dahi önemli olduğunda şüphe bulunmayan gerekçenin, hukuken önemsiz olduğunu söylemek, abesle iştigalden

95 Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi, Ceza Daireleri Örnek Şablon Kararları,

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yönünden:

"Gerekçe bölümünde açıklanan nedenlerle Ankara (…). Asliye Ceza Mahkemesinin, 17.05.2016 tarihli ve 2015/... Esas, 2016/... Karar sayılı kararında *sanık tarafından öne sürülen temyiz sebepleri ve dikkate alınan sair hususlar yönünden* herhangi bir hukuka aykırılık görülmediğinden *sanığın* temyiz sebeplerinin reddiyle *hükmün, Tebliğname'ye uygun olarak, oy birliğiyle* ONANMASINA,"

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu yönünden:

"Gerekçe bölümünde açıklanan nedenle *(...)'nin* temyiz istemi yerinde görüldüğünden Ankara Bölge Adliye Mahkemesi (...). Ceza Dairesinin, 08.01.2020 tarihli ve 2019/... Esas, 2020/... Karar sayılı kararının 5271 sayılı Kanun'un 302 nci maddesinin ikinci fıkrası gereği, *Tebliğname'ye uygun olarak, oy birliğiyle* BOZULMASINA,"

öteye gitmeyecektir. Nitekim, hukukî manada *gerekçe,* yükselen insan hakları akımı karşısında ulusal ve uluslararası hukuk tarafından *adil yargılanma hakkının* en önemli unsuru olarak kabul edilmekle yüksek standartlı bir güvenceye kavuşmuştur.

Anayasa'nın 141 inci maddesinin üçüncü fıkrası ile *tüm mahkemelerin her türlü kararlarını gerekçeli olarak yazmaları* emredilmiş, bunun yanı sıra Anayasa Mahkemesi tarafından *gerekçeli karar hakkı,* Anayasa'nın 36 ncı maddesi kapsamında kabul edilmekle bireysel başvuruya konu edilebilecek temel haklar arasında yerini almıştır. Keza, AİHM tarafından gerçekleştirilen içtihadî kabule göre *gerekçeli karar hakkı,* AİHS'in 6 ncı maddesinde güvence altına alınan *adil yargılanma hakkının* zımnî bir unsurudur.

Yine, 5271 sayılı Kanun'un 34 üncü maddesi ve *(mülga)*1412 sayılı Kanun'un benzer içerikli 32 nci maddesinden, tüm mahkemelerin, karşı oy dâhil, her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılacağı anlaşılır.

Hâl böyle olunca, derece mahkemeleri kararlarını gerekçe yönünden de denetleyen ve 5271 sayılı Kanun'un 289 uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi ile 5320 sayılı Kanun'un 8 inci maddesi gereği temyiz hükümleri yürürlükte bulunan 1412 sayılı Kanun'un 308 inci maddesi gereği, *kesin hukuka aykırılık hâli* nedeniyle *bozma* kararları veren Yargıtay Ceza Dairelerinin, kendi kararları yönünden aynı hassasiyeti göstermemeleri beklenemeyeceği gibi, anayasal yükümlülüğe aykırı hareket etmeleri de düşünülemez.

Nitekim, Yargıtay tarafından yürütülen yoğun ve titiz bir çalışma neticesinde gerçekleştirilen *"Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi"* ile benimsenen ilkeler uyarınca Yargıtay Ceza Daireleri nezdinde *gerekçeli karar hakkının,* AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile belirlenen sınırların çok daha ötesinde bir bakış açısına sahip olacağı, insan haklarına saygının öneminin yansıtıldığı, Yargıtayın içtihat mahkemesi olarak işlevini güçlendirecek, içtihat birliğinin oluşumuna katkı sağlayacak, kanunî gerekçe standartlarına sahip yeni bir sisteme geçileceğinde kuşku bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

MATBU KAYNAKLAR

Baytaz, Abdullah Batuhan: Ceza Muhakemesinde Sanığın Hukuki Dinlenilme Hakkı, İstanbul, 1. Baskı, 2021.

Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 4. Baskı, 2006.

İnceoğlu, Sibel: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, 2. Bası, İstanbul, 2005.

Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe: Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 1. Kitap, İstanbul, 17. Baskı, 2009.

Özekes, Muhammed: Medeni Usul hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, 2003.

Özer, Atilla: Gerekçeli ve 1961 Anayasası ile Mukayeseli 1982 Anayasası, Ankara, 1996.

Taner, Fahri Gökçen: Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, 2. Baskı, Ankara, 2021.

Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Kararları Yazım Rehberi.

Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 9. Baskı, 2021.

ÇEVRİMİÇİ KAYNAKLAR

Alp, Mustafa, "Anayasa Hukuku Açısından Mahkeme Kararlarında Sözde (Görünürde) Gerekçe", Prof. Dr. Tevfik Birsel'e Armağan, İzmir, 2001. https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/M.Alp-2.pdf

Birleşmiş Milletler Bangolar İlkeleri. https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/commentary_on_the_bangalore_principles_of_judicial_conduct/bangalore_principles_turkish.pdf

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Konu: Türkiye. https://www.yargitay.gov.tr/documents/yargietikseffafcalistay.pdf

Erem, Faruk, Gerekçesiz Mahkeme Kararları. https://www.farukeremvakfi.org.tr/8/s1.html

İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirler. https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1551447809.pdf

Karakoç, Yusuf, "Yargı Kararlarının Dili ve Gerekçesi", Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi, https://hfsa-sempozyum.com/

Kutlu, Mustafa, Hukuk Devletinde Yargıç Meşruiyetinin Görünüş Biçimleri, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi 7. Kitap, İstanbul 2003. http://hfsa-sempozyum.com/wpcontent/uploads/2019/02/HFSA7-Kutlu-min.pdf

Resmî Gazete. https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/15643.pdf

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük. https://sozluk.gov.tr/

1876 tarihli Kânûn-ı Esâsî metni. https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1876-k%C3%A2n%C3%BBn-i-es%C3%A2s%C3%AE/

1921 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu metni. https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1921-anayasasi/

1924 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu metni. https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/

YARGITAY KARARLARI

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 10.04.1992 tarihli ve 1991/7 Esas, 1992/4 Karar sayılı kararı kapsamında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 01.02.1969 tarihli ve 776-74 sayılı kararı. https://www.kararara.com/yargitay/ibk/k4820.htm

Yargıtay Ceza Genel Kurulu

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 27.03.1995 tarihli ve 8/53-82 Esas, Karar sayılı kararı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 02.10.2001 tarihli ve 7/179-189 Esas, Karar sayılı kararı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 13.10.2009 tarihli ve 6/82-231 Esas, Karar sayılı kararı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 25.01.2011 tarihli ve 7/192-1 Esas, Karar sayılı kararı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 27.09.2011 tarihli ve 9/122-187 Esas, Karar sayılı kararı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 08.06.2021 tarihli ve 2019/14-129 Esas, 2021/259 Karar sayılı kararı.

Yargıtay Ceza Daireleri

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 13.04.2021 tarihli ve 2020/4456 Esas, 2021/6740 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesinin, 16.12.2021 tarihli ve 2021/11631 Esas, 2021/15081 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 20.12.2021 tarihli ve 2021/11156 Esas, 2021/15149 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 22.02.2022 tarihli ve 2021/10500 Esas, 2022/1351 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 09.03.2022 tarihli ve 2021/11848 Esas, 2022/1859 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 21.03.2022 tarihli ve 2021/12303 Esas, 2022/2164 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 14.03.2022 tarihli ve 2022/612 Esas, 2022/1989 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, 23.11.2021 tarihli ve 2020/15649 Esas, 2021/19641 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 2. Ceza Dairesinin, 02.02.2022 tarihli ve 2021/14400 Esas, 2022/1077 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, 16.03.2022 tarihli ve 2022/429 Esas, 2022/4783 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 09.12.2021 tarihli ve 2021/8923 Esas, 2021/28976 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 30.03.2022 tarihli ve 2020/851 Esas, 2022/8970 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 04.11.2021 tarihli ve 2021/21693 Esas, 2021/17151 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 09.03.2022 tarihli ve 2021/22130 Esas, 2022/3091 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 04.04.2022 tarihli ve 2021/17475 Esas, 2022/4799 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 06.04.2022 tarihli ve 2021/9683 Esas, 2022/5094 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 06.04.2022 tarihli ve 2021/10287 Esas, 2022/5071 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 07.04.2022 tarihli ve 2021/10958 Esas, 2022/5279 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 29.03.2022 tarihli ve 2022/2678 Esas, 2022/6283 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 04.04.2022 tarihli ve 2022/1110 Esas, 2022/6599 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 8. Ceza Dairesinin, 19.01.2022 tarihli ve 2019/25414 Esas, 2022/883 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 30.03.2022 tarihli ve 2019/7112 Esas, 2022/5344 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 30.03.2022 tarihli ve 2021/17946 Esas, 2022/5309 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 06.04.2022 tarihli ve 2021/630 Esas, 2022/5666 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 07.04.2022 tarihli ve 2019/7515 Esas, 2022/5774 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 16.12.2021 tarihli ve 2021/13714 Esas, 2021/10077 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 16.03.2022 tarihli ve 2021/1205 Esas, 2022/3366 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 29.03.2022 tarihli ve 2019/8237 Esas, 2022/3978 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 11. Ceza Dairesinin, 14.02.2022 tarihli ve 2019/9040 Esas, 2022/2134 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.03.2022 tarihli ve 2022/1224 Esas, 2022/4553 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 03.10.2018 tarihli ve 2018/4228 Esas, 2018/9174 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 15.03.2022 tarihli ve 2019/10795 Esas, 2022/1962 Karar sayılı kararı.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 22.02.2022 tarihli ve 2021/4989 Esas, 2022/1304 Karar sayılı kararı.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI

Boldea/Romanya, B. No: 19997/02, 15.05.2007, § 30. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-2849

Borgers/Belçika, B. No: 12005/86, 30.10.1991, §§ 24-29. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57720

Colozza/İtalya, B. No. 9024/80, *12.02.1985, § 30.* http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cXoF9_EJR1kJ:hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-57462%26filename%3DCASE%2520OF%2520COLOZZA%2520v.%2520ITALY.docx%26logEvent%3DFalse+&cd=4&hl=tr&ct=clnk&gl=tr

Dallos/Macaristan, B. No: 29082/95, 01.03.2001. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-59264

De Cubber/Belçika, B. No: 9186/80, 26.10.1984. https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57465

De Moor/Belçika, B. No. 16997/90, 23.06.1994, §§ 51-57. https://www.echr.coe.int/Documents/CLIN_2013_04_162_TUR.pdf

Deryan/Türkiye, B. No. 41721/04, 21.07.2015. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:bjOYIfqbGU4J:hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-159593%26filename%3DCASE%2520OF%2520DERYAN%2520v.%2520TURKEY%2520-%2520%255BTurkish%2520Translation%255D%2520by%2520the%2520Turkish%2520Ministry%2520of%2520Justice.docx%26logEvent%3DFalse+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr

Dulaurans/Fransa, B. No. 34553/97, 21.03.2000. file:///C:/Users/ab109456/Downloads/Chamber%20judgments%2021.03.00.pdf

Emel Boyraz/Türkiye, B. No. 61960/08, 02.12.2014, § 75. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-148271

Ferreira/Portekiz, [BD], B. No: 19867/12, 28.07.2017, § 84.
file:///C:/Users/ab109456/Downloads/Relinquishment%20in%20favour%20of%20the%20Grand%20Chamber%20Moreira%20Ferreira%20v.%20Portugal%20(no.%202).pdf

Garcia Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21.01.1999, § 26.
https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58907

Georgiadis/Yunanistan, B. No: 21522/93, 29.05.1997, §§ 40-43.
https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_19233-91_001-68014

Hadjianastassiou/Yunanistan, B. No. 12945/87, 16.12.1992.
https://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b6f78.html

Hansen/Norveç, B. No: 15319/09, 02.10,2014, §§ 73-83.
https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-146701

Hirvisaari/Finlandiya, B. No. 49684/99, 27.12.2001, § 32.
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7MW-Vwn_eV8J:hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-5599%26filename%3DHIRVISAARI%2520v.%2520FINLAND.docx%26logEvent%3DFalse+&cd=4&hl=tr&ct=clnk&gl=tr

Hiro Balani/İspanya, B. No. 18064/91, 9.12.1994.
https://www.asylumlawdatabase.eu/sites/default/files/aldfiles/Greece-JB_v_Greece-ECtHR-amicus-ICJothers-final-eng-2017.pdf

H./Belçika, B. No: 8950/80, 13.11.1987, § 53.
https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_TUR.pdf

H.A.L./ Finlandiya, B. No: 38267/97, 25.01.2004, §§ 50-51.
https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_38267-97_001-23552

Karuna/Ukrayna, B. No. 43788/05, 03.04.2007.
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RGTL7xbk9CQJ:hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-80349%26filename%3DKARUNA%2520v.%2520UKRAINE.docx%26logEvent%3DFalse+&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr

Khamidov/Rusya, B. No: 72118/01, 15.11.2007, § 170. https://www.refworld.org/cases,ECHR,45d5c5652.html

Les Travaux Du Midi/Fransa, (Komisyon kararı, kabul edilebilirlik), B. No: 12275/86, 02.07.1991. https://books.google.com.tr/books?id=pPYW8mcCHm0C&pg=PA110-IA1&lpg=PA110-IA1&dq=Les+Travaux+Du+Midi+v.+France+12275/86&source=bl&ots=mun5vEuMky&sig=ACfU3U1YLewIbc-H3vWvoN5nPdfvzbcYfA&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwj7odn43LP3AhVZQ_EDHaI4BKAQ6AF6BAgNEAM#v=onepage&q=Les%20Travaux%20Du%20Midi%20v.%20France%2012275%2F86&f=false

Piersack/Belçika, B. No: 8692/79, 01.10.1982. https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_8692-79_001-57557

Ruiz Torija/İspanya, B. No. 18390/91, 09.12.1994. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-10600

Tatishvili/Rusya, B. No. 1509/02, 22.02.2007, § 62. https://www.refworld.org/cases,ECHR,4667e2912.html

Van de Hurk/Hollanda, 16034/90, B. No. 19.04.1994. https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57878

Van Kück/Almanya, B. No: 35968/97, 12.06.2003, §§ 46-47. http://health-rights.org/index.php/cop/item/ii-case-of-van-kuck-v-germany-2003

X/Almanya, (Komisyon kararı, kabul edilebilirlik), B. No: 8769/79, 16.07.1981. https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:MjlMnvVUprgJ:https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-86040%26filename%3DX.%2520v.%2520GERMANY.pdf+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/1235

Ali Önal, [GK], B. No: 2015/11798, 25.05.2017, § 62.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/11798

Anayasa Mahkemesi, 26.01.1978 tarihli ve 1977/132 Esas, 1978/6 Karar sayılı kararı.
https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1978/6

Bayram Özkaptanoğlu, B. No: 2013/1015, 08.04.2015.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/1015

Billur Güzide Balyemez ve Recai Alper Tunga, B. No: 2014/5909, 25.03.2015, §§ 63-65.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/5909

Caner Kandırmaz, 2013/3672, 30.12.2014.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/3673

Çetin Gül, B. No: 2020/16856, 02.02.2022, §§ 37-39.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2020/16856

E.D., B. No: 2015/1668, 22.02.2018, § 30.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/1668

Faik Gümüş, B. No: 2012/603, 20.02.2014, §§ 48-55.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/603

İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13.06.2013.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/1235

İbrahim Şendil, B. No: 2013/4495, 17.07.2014.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/4495

Lokman Sapan, B. No: 2013/723, 21.11.2013, § 44.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/723

Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20.02.2014.
https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2995

Mehmet Zülfü Tekeş, B. No: 2014/12158, 01.02.2017. https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/12158

Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18.06.2014, §§ 35-39. https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/7800

Tülay Gül, B. No: 2019/14704, 02.02.2022, § 36. https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2019/14704

Veysi Güneş, B. No: 2015/4993, 13.02.2020, § 34. https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/4993

Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 04.12.2013, § 56. https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5486